

R - PRINCIP MOST, s. r. o.
Slatinická 2571, 434 01 Most

Rozvoj těžební správy v ČR a schvalovací procesy pro těžební činnost v ČR

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

**Financováno z projektu BERGBAU/HORNICTVÍ SN-CZ, 100480075,
Program spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika
2014-2020**

září 2021

*zpracované připomínky Českého báňského úřadu v Praze
ze dne 13. 8. 2021 zn. SBS 26438/2021*

Obsah

1. Úvod	3
1.1. Identifikační údaje	3
1.2. Předmět smlouvy	3
1.3. Prohlášení zhotovitele	4
2. Základní termíny a odborné názvosloví	5
3. Nerostné suroviny v Ústeckém kraji	8
3.1. Nerudní suroviny v současnosti těžené	8
3.2. Stavební suroviny v současnosti těžené	14
3.3. Energetické suroviny v současnosti těžené	18
3.4. Nerudní suroviny těžené v minulosti, se zdroji a zásobami	19
3.5. Rudní suroviny těžené v minulosti, se zdroji a zásobami	20
3.6. Nerostné suroviny netěžené v minulosti, se zdroji a zásobami	24
4. Právní aspekty těžby vyhrazených nerostů	25
4.1. Vyhledávání a průzkum výhradních ložisek	25
4.2. Vyhodnocení průzkumu výhradních ložisek	25
4.3. Dobývání výhradních ložisek	26
5. Právní aspekty těžby nevyhrazených nerostů	28
5.1. Vyhledávání a průzkum nevýhradních ložisek	28
5.2. Vyhodnocení průzkumu nevýhradních ložisek	28
5.3. Dobývání nevýhradních ložisek	28
6. Odstraňování negativních následků hornické činnosti včetně řešení ekologických škod vzniklých před privatizací státních hnědouhelných podniků	29
6.1. Zahlazování následků dobývání ložisek vyhrazených nerostů	29
6.2. Zahlazování následků dobývání ložisek nevyhrazených nerostů	29
6.3. Ochrana zemědělského půdního fondu	30
6.4. Ochrana pozemků určených k plnění funkce lesa	31
6.5. Ochrana povrchových a podzemních vod	31
6.6. Posuzování vlivů na životní prostředí	32
6.7. Ekologické škody vzniklé před privatizací státních hnědouhelných podniků	32
7. Aktuální stav těžebních aktivit a perspektiva další těžby	34
8. Organizace báňské správy v České republice	38
9. Závěr	39
10. Reference	40

1. Úvod

1.1. Identifikační údaje

Objednatel: Ústecký Kraj

sídlo: Sídlo: Velká Hradební 3118/48, 400 02 Ústí nad Labem, Česká republika

zastoupený: Ing. Jaroslava Kuszniruková, vedoucí odboru SPRP, Krajský úřad ÚK

Zhotovitel: R-Princip Most s.r.o.

sídlo: Slatinická 2571, 434 01 Most

IČ: 61326216

DIČ: CZ61326216

registrace: Krajský soud v Ústí nad Labem, oddíl C, složka 7024

bankovní spojení: ČSOB, a.s., č.ú. 715215873/0300

zastoupen: Mgr. Martin Kabrna, Ph.D., jednatel

kontakt: tel: +420 724 302 256, rprincip@rprincip.cz

Smlouva č.: 21/SML0887/SoD/SPRP

účinnost od: 29. března 2021

termín plnění: do 30. července 2021

1.2. Předmět smlouvy

Předmětem smlouvy je zpracování odborné studie na téma: „Rozvoj těžební správy v ČR a schvalovací procesy pro těžební činnost v ČR“ v rámci realizace projektu: Bergbau/Hornictví SN-CZ, 100480075 z Programu spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika 2014-2020. Základní osnova studie je:

- Úvod
- Základní termíny a odborné názvosloví
- Nerostné suroviny v Ústeckém kraji
- Právní aspekty těžby vyhrazených nerostů
- Právní aspekty těžby nevyhrazených nerostů
- Odstraňování negativních následků hornické činnosti včetně řešení ekologických škod vzniklých před privatizací státních hnědouhelných podniků
- Aktuální stav těžebních aktivit a perspektiva další těžby
- Závěr
- Reference

1.3. Prohlášení zhotovitele

Podkladem pro předkládanou studii byly, mimo jiné, právní předpisy, které se týkají schvalovacích procesů pro těžbu nerostů v České republice (dále jen „ČR“), a to ve znění platném v době vyskladnění studie. Cílem studie však v souladu se zadáním smlouvy a požadavky objednatele není podat komentovaný výklad těchto předpisů s přesnou citací jednotlivých ustanovení. Studie má sloužit spíše jako základní přehled legislativním procesem povolování těžby nerostů v České republice, který by měl umožnit prvotní orientaci v právních aspektech tohoto procesu. Textové znění a formulace použité ve studii sice vycházejí z příslušných právních předpisů, ale nemusí se jednat o úplné a doslovné citace. Za účelem snadnějšího porozumění textu byla ustanovení právních předpisů mnohdy zkrácena či zjednodušena. Zdánlivě ucelená textová podoba některých odstavců velmi často kombinuje informace z vícero právních předpisů, neboť spolu úzce souvisí a vzájemně se doplňují.

Zhotovitel proto upozorňuje, že jelikož předložená studie není úplným výkladem dotčených právních předpisů, neměla by sloužit jako závazný podklad pro jakékoli procesní kroky založené na těchto právních předpisech. Vždy je potřeba seznámit se s úplným a doslovným zněním právních předpisů, a to v jejich aktuálně platném znění.

Charakteristiky významných ložisek nerostných surovin v Ústeckém kraji uváděné v kapitole 3 jsou převzaty z ročenky „Surovinové zdroje České republiky. Nerostné suroviny 2020“ [2], případně z Územně analytických podkladů Ústeckého kraje [1].

Do finální verze studie byly zapracovány připomínky, který zhotovitel obdržel prostřednictvím objednatele od PhDr. JUDr. Vítězslava Urbance, Ph.D., vedoucího oddělení legislativy Českého báňského úřadu v Praze, dopisem zn. SBS 26438/2021 ze dne 13. 8. 2021.

Most, září 2021

R-PRINCIP Most, s.r.o.

Slatinická 2571, 434 01 Most

IČO: 61326216

Mgr. Martin Kabrna, Ph.D., jednatel

2. ZÁKLADNÍ TERMÍNY A ODBORNÉ NÁZVOSLOVÍ

Základní pojmy jsou definovány v zákoně č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon).

Zákon č. 44/1988 Sb. považuje za **nerosty** tuhé, kapalné a plynné části zemské kůry, s těmito výjimkami:

- a) vody s výjimkou mineralizovaných vod, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- b) přírodní léčivé vody a přírodní stolní minerální vody, i když se z nich mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty, dále léčivá bahna a ostatní produkty přírodních léčivých zdrojů,
- c) rašelina,
- d) bahno, písek, štěrk a valouny v korytech vodních toků, pokud neobsahují vyhrazené nerosty v dobytelném množství,
- e) kulturní vrstva půdy, která je vegetačním prostředím rostlinstva.

Zákon č. 44/1988 Sb. dělí nerosty na **vyhrazené** a **nevyhrazené**. Vyhrazené nerosty jsou:

- a) radioaktivní nerosty,
- b) všechny druhy ropy a hořlavého zemního plynu (uhlovodíky), všechny druhy uhlí a bituminosní horniny,
- c) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět kovy,
- d) magnezit,
- e) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět fosfor, síru a fluór nebo jejich sloučeniny,
- f) kamenná sůl, draselné, borové, bromové a jodové soli,
- g) tuha, baryt, azbest, slída, mastek, diatomit, sklářský a slévárenský písek, minerální barviva, bentonit,
- h) nerosty, z nichž je možno průmyslově vyrábět prvky vzácných zemin a prvky s vlastnostmi polovodičů,
- i) granit, granodiorit, diorit, gabro, diabas, hadec, dolomit a vápenec, pokud jsou blokově dobytelné a lešitelné, a travertin,
- j) technicky využitelné krystaly nerostů a drahé kameny,
- k) hallozyt, kaolin, keramické a žáruvzdorné jíly a jílovce, sádrovec, anhydrit, živce, perlit a zeolit,
- l) křemen, křemenec, vápenec, dolomit, slín, čedič, znělec, trachyt, pokud tyto nerosty jsou vhodné k chemicko-technologickému zpracování nebo zpracování tavením,
- m) mineralizované vody, z nichž se mohou průmyslově získávat vyhrazené nerosty,
- n) technicky využitelné přírodní plyny, pokud nepatří mezi plyny uvedené pod písmenem b).

Ostatní nerosty jsou považovány za nerosty nevyhrazené. V pochybnostech, zda některý nerost je nerostem vyhrazeným nebo nevyhrazeným, rozhodne Ministerstvo průmyslu a obchodu v dohodě s Ministerstvem životního prostředí.

Ložiskem nerostů podle zákona č. 44/1988 Sb. je přírodní nahromadění nerostů, jakož i základka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště, které vznikly hornickou činností a obsahují nerosty. **Ložiska vyhrazených nerostů**, tzv. výhradní ložiska, pak tvoří **nerostné bohatství**. Nerostné bohatství na území České republiky je ve vlastnictví České republiky. Podle zákona č. 44/1988 Sb. jsou tedy výhradní ložiska ve vlastnictví České republiky bez ohledu na to, kdo je vlastníkem pozemku, pod nímž se nacházejí. Naproti tomu **ložisko nevyhrazeného nerostu** je součástí pozemku a jeho vlastníkem je majitel příslušného pozemku.

Zjistí-li se vyhrazený nerost v množství a jakosti, které umožňují důvodně očekávat jeho nahromadění, vydá Ministerstvo životního prostředí **osvědčení o výhradním ložisku**. Osvědčení o výhradním ložisku zašle Ministerstvo životního prostředí Ministerstvu průmyslu a obchodu, krajskému úřadu, obvodnímu báňskému úřadu, orgánu územního plánování, stavebnímu úřadu a organizaci, pro níž bylo provedeno vyhledávání nebo průzkum výhradního ložiska.

Další důležité pojmy jsou vymezeny v zákoně České národní rady č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, a v zákoně České národní rady č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu.

Podle zákona č. 61/1988 Sb. se **hornickou činností** rozumí:

- a) vyhledávání a průzkum ložisek vyhrazených nerostů,
- b) otvírka, příprava a dobývání výhradních ložisek,
- c) zřizování, zajišťování a likvidace důlních děl a lomů,
- d) úprava a zušlechťování nerostů prováděné v souvislosti s jejich dobýváním,
- e) zřizování a provozování odvalů, výsypek a odkališť při činnostech uvedených v písmenech a) až d),
- f) zvláštní zásahy do zemské kůry,
- g) zajišťování a likvidace starých důlních děl,
- h) báňská záchranná služba,
- i) důlně měřická činnost.

Činností prováděnou hornickým způsobem se podle tohoto zákona rozumí:

- a) dobývání ložisek nevyhrazených nerostů, včetně úpravy a zušlechťování nerostů prováděných v souvislosti s jejich dobýváním, a vyhledávání a průzkum ložisek nevyhrazených nerostů prováděné k tomu účelu,
- b) těžba písků v korytech vodních toků a štěrkopísků plovacími stroji, včetně úpravy a zušlechťování těchto surovin prováděných v souvislosti s jejich těžbou, s výjimkou odstraňování nánosů při údržbě vodních toků,
- c) práce k zajištění stability podzemních prostorů (podzemní sanační práce),
- d) práce na zpřístupňování jeskyní a práce na jejich udržování v bezpečném stavu,
- e) zemní práce prováděné za použití strojů a výbušnin, pokud se na jedné lokalitě přemísťuje více než 100 000 m krychlových horniny, s výjimkou zakládání staveb,
- f) vrtání vrtů s délkou nad 30 m pro jiné účely než k činnostem uvedeným v § 2 a 3,
- g) jímání přírodních léčivých a stolních minerálních vod v důlním díle v podzemí,
- h) práce na zpřístupnění starých důlních děl nebo trvale opuštěných důlních děl a práce na jejich udržování v bezpečném stavu,
- i) podzemní práce spočívající v hloubení důlních jam a studní, v ražení štol a tunelů, jakož i ve vytváření podzemních prostorů o objemu větším než 300 m krychlových horniny.

Podle zákona č. 62/1988 Sb. se **geologickými pracemi** rozumí geologický výzkum a geologický průzkum na území České republiky, který zahrnuje:

- a) zkoumání, hodnocení, dokumentování a zobrazování vývoje a složení geologické stavby území a jejích zákonitostí,
- b) vyhledávání a průzkum ložisek nerostů, ověřování jejich zásob a zpracovávání geologických podkladů pro jejich využívání a ochranu,
- c) vyhledávání a průzkum zdrojů podzemních vod včetně přírodních vod léčivých, stolních minerálních a termálních, ověřování jejich využitelných zásob, zkoumání negativních vlivů na jejich jakost a množství, jakož i zpracovávání geologických podkladů pro jejich využívání a ochranu,

- d) zjišťování a ověřování inženýrskogeologických a hydrogeologických poměrů území, zejména pro účely územního plánování, dokumentace a provádění staveb včetně stabilizace sesuvných území,
- e) zjišťování a ověřování geologických podmínek pro zřizování, provoz a likvidaci zařízení k uskladňování plynů, kapalin a odpadů v horninovém prostředí a podzemních prostorech, pro průmyslové využívání tepelné energie zemské kůry a pro zajišťování a likvidaci starých důlních děl,
- f) zjišťování a hodnocení geologických činitelů ovlivňujících životní prostředí,
- g) zjišťování a odstraňování antropogenního znečištění v horninovém prostředí,
- h) zjišťování a ověřování geologických a hydrogeologických podmínek pro zřizování, provoz a likvidaci zařízení pro ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur,

Geologický průzkum zahrnuje účelově zaměřené geologické práce, jimiž se zkoumá území v podrobnostech přesahujících geologický výzkum. Geologický průzkum se podle účelu prací člení na ložiskový, průzkum pro zvláštní zásahy do zemské kůry, hydrogeologický, inženýrskogeologický a průzkum geologických činitelů ovlivňujících životní prostředí.

Ložiskový průzkum se člení na etapu:

- a) **vyhledávání**, která představuje soubor geologických prací, jejichž účelem je zhodnotit území z hlediska možného výskytu ložisek nerostů, nalézt je, ověřit jejich přibližný rozsah a význam, provést výpočet vyhledaných zásob a vymezit střety zájmů pro následný průzkum. Vyhledávání se provádí na území, kde dosud ložisko vyhledávaného nerostu nebylo nalezeno a evidováno,
- b) **průzkumu**, který se provádí na již známém a evidovaném ložisku, na kterém dosud nebyl stanoven dobývací prostor, v rozsahu potřebném pro získání podkladů ke zpracování dokumentace pro výpočet prozkoumaných zásob a prokázání jejich využitelnosti a pro řešení střetů zájmů s uvažovaným dobýváním ložiska,
- c) **těžebního průzkumu**, který se provádí ve stanoveném dobývacím prostoru v rozsahu a podrobnostech potřebných pro účelné vydobyví ložiska.

Z pohledu využití nerostů jako nerostných surovin se tradičně používá následující třídění¹:

- **rudní suroviny**, z nichž je možno získat jeden nebo více kovů
- **nerudní suroviny**, z nichž je možno získat jeden nebo více nekovových prvků a jejich sloučenin, nebo je využívána pro svoje chemické nebo fyzikální vlastnosti,
 - z nerudních surovin se někdy samostatně vyčleňují **stavební suroviny**,
- **energetické suroviny**, z nichž je možno získávat energii.

¹ http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/zakladni_pojmy.html

3. NEROSTNÉ SUROVINY V ÚSTECKÉM KRAJI

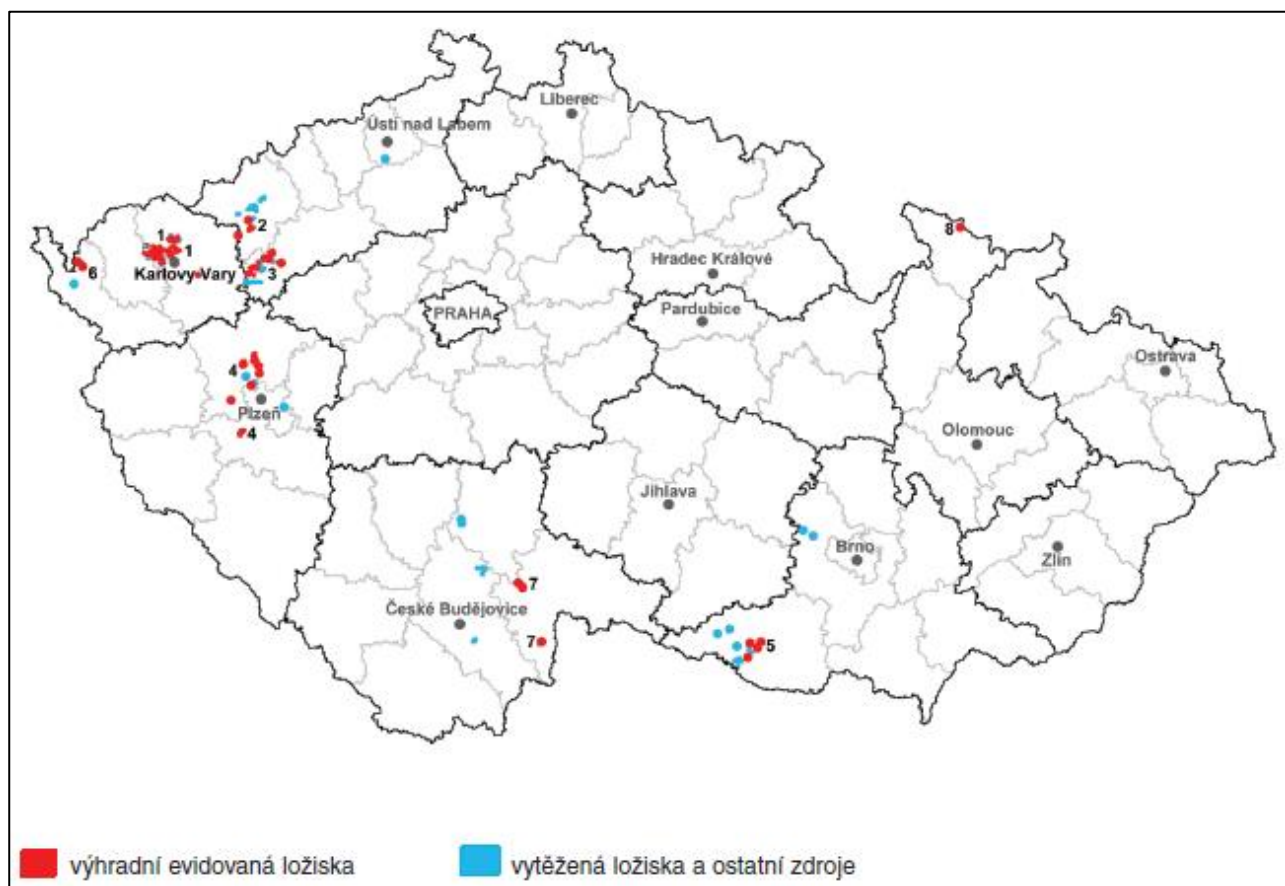
Ústecký kraj disponuje poměrně rozsáhlými zdroji nerostných surovin, zejména se jedná o ložiska hnědého uhlí, oxihumolitu, stavebního kamene a šterkopísků, kaolínů a bentonitů, ložiska pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu, ložiska cihlářských surovin, vápenické a cementářské suroviny a ostatní nerudní suroviny. Kraj je z hlediska těžby nerostných surovin nejvýznamnějším regionem ČR. Největší podíl zde zaujímá těžba hnědého uhlí.

Níže uvedené charakteristiky významných ložisek nerostných surovin v Ústeckém kraji jsou převzaty z ročenky „Surovinové zdroje České republiky. Nerostné suroviny 2020“ [2], případně z Územně analytických podkladů Ústeckého kraje [1].

3.1. Nerudní suroviny v současnosti těžené

Oxihumolit

Specifickou surovinou spojenou s hnědouhelnou sedimentací je oxihumolit, využitelný v chemickém průmyslu. Ložiska této suroviny se nacházejí na Teplicku.

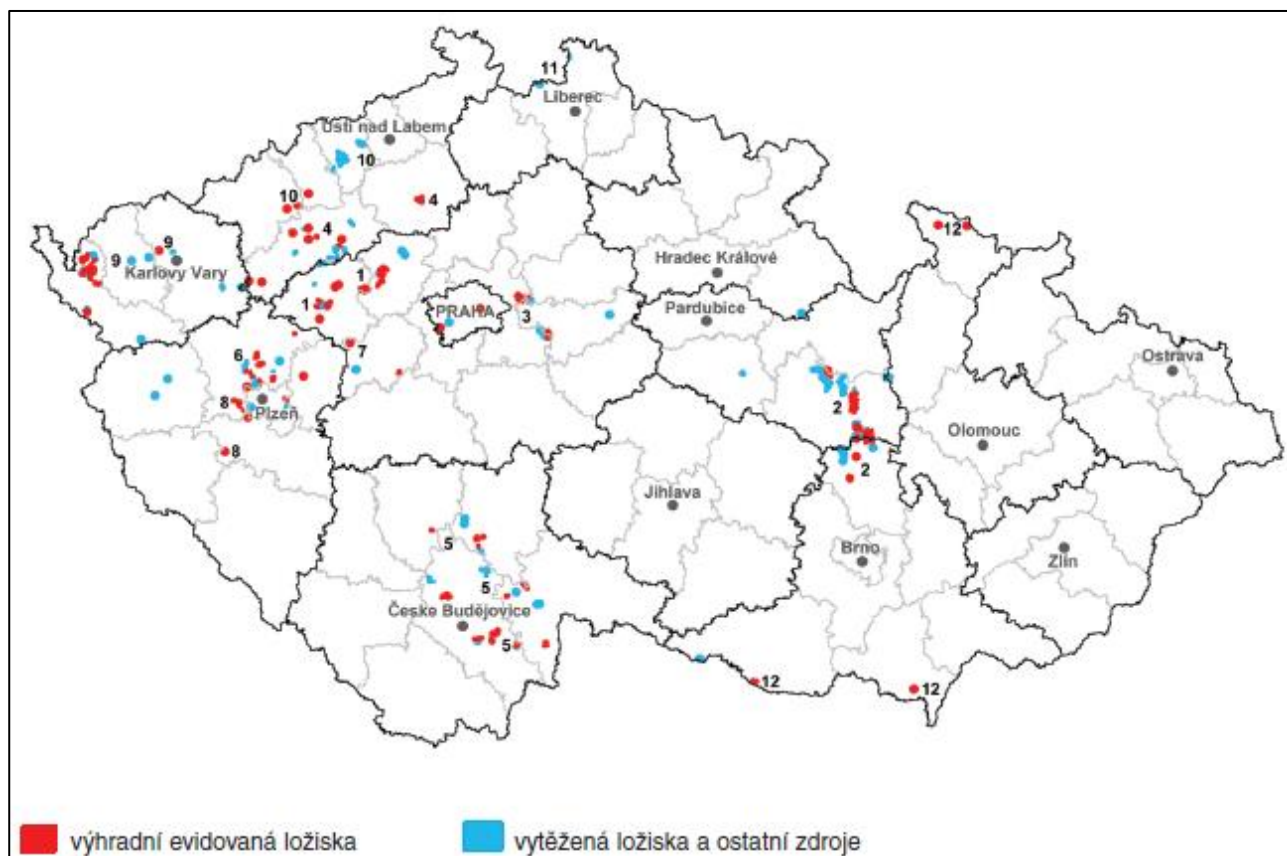
Ložiska kaolinu v České republice [2]

Kaolínové suroviny

Těžba kaolínů je v současné době stabilizována, na území kraje je soustředěna do dvou ložiskových oblastí - na Kadaňsko a na Podbořansko. Tyto oblasti poskytují celostátně významnou surovinovou základnu kaolínů s významnou produkcí v současnosti a s ložiskovým potenciálem pro těžbu v dalších desetiletích. Oblast je z hlediska těžby kaolínů celostátně významným regionem plně srovnatelným s těžbou na Plzeňsku a Karlovarsku.

Kadaňsko – kaolin je použitelný jako keramický a papírenský. V roce 2003 bylo dotěženo ložisko Kralupy u Chomutova-Merkur (papírenský kaolin), další ložiska byla vytěžena již dříve (např. Kadaň, Prahly). Od roku 2003 je využíván kaolin pro papírenský průmysl na velkém ložisku Rokle, kde je již delší dobu těžen také nadložní bentonit.

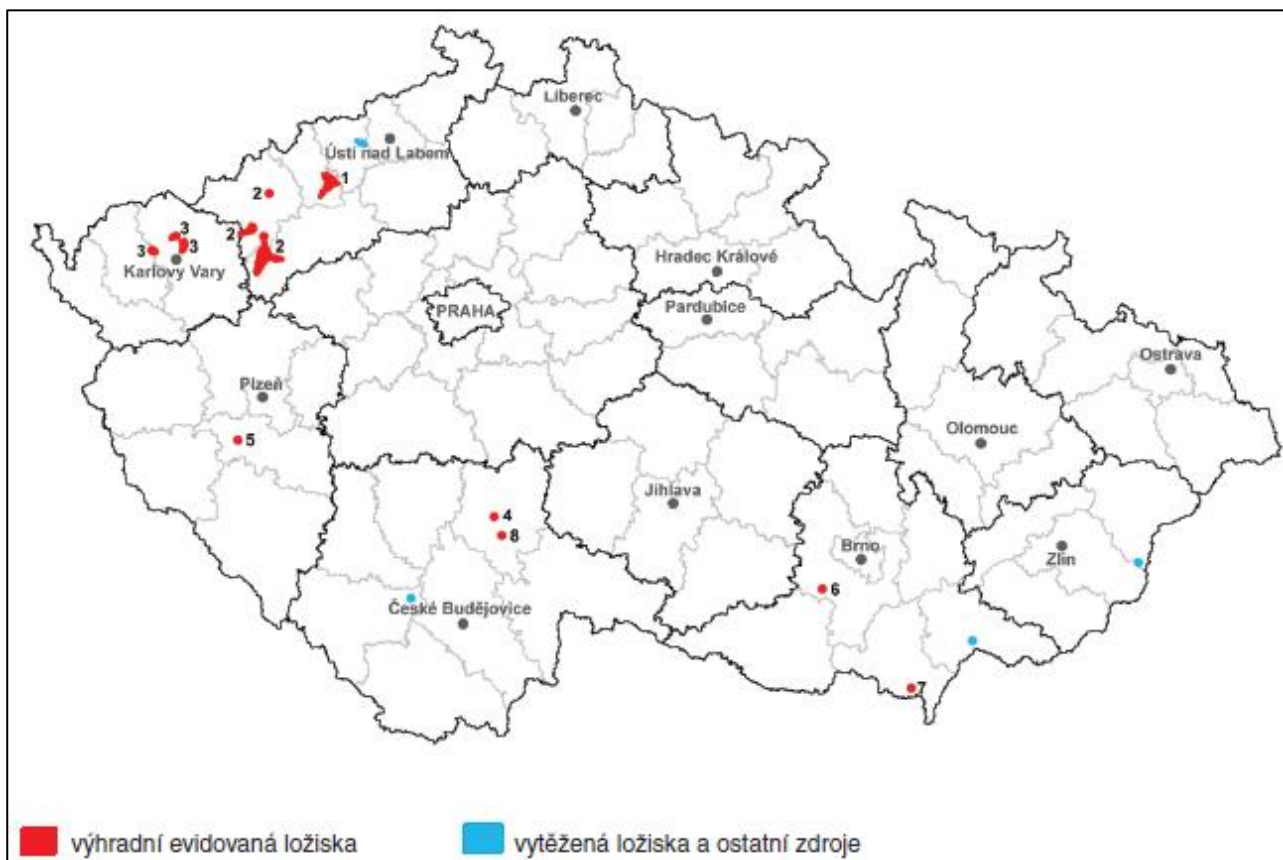
Podbořansko – vyskytují se zde všechny výše zmíněné typy kaolinů. Některé kaoliny vyhodnocené jako kaoliny pro výrobu porcelánu a jemné keramiky jsou však méně jakostní (spíše by se mělo jednat o keramické až živcové) a jsou používány velmi omezeně jako přísadové do karlovarských kaolinů při výrobě porcelánu vzhledem k jejich reologickým vlastnostem. Nejdůležitější je velké těžené ložisko kaolinu pro výrobu porcelánu a jemné keramiky Krásný Dvůr-Podbořany.

Ložiska jílu v České republice [2]

Ložiska keramických nežáruvzdorných a žáruvzdorných jílu

Jednou z ložiskových oblastí v rámci ČR je Lounská křída – jíly jsou vhodné jako pórovinové a žáruvzdorné ostatní, ale hlavně jako keramické. V současnosti je využíváno jen středně velké ložisko Líštany nežáruvzdorných jílu. Dalším ložiskem je Severočeská pánev – mimo hliníkových podloží se vyskytují i nadložní keramické (kameninové) jíly. V současnosti je v malé míře těženo jen středně velké ložisko keramických jílu Tvršice.

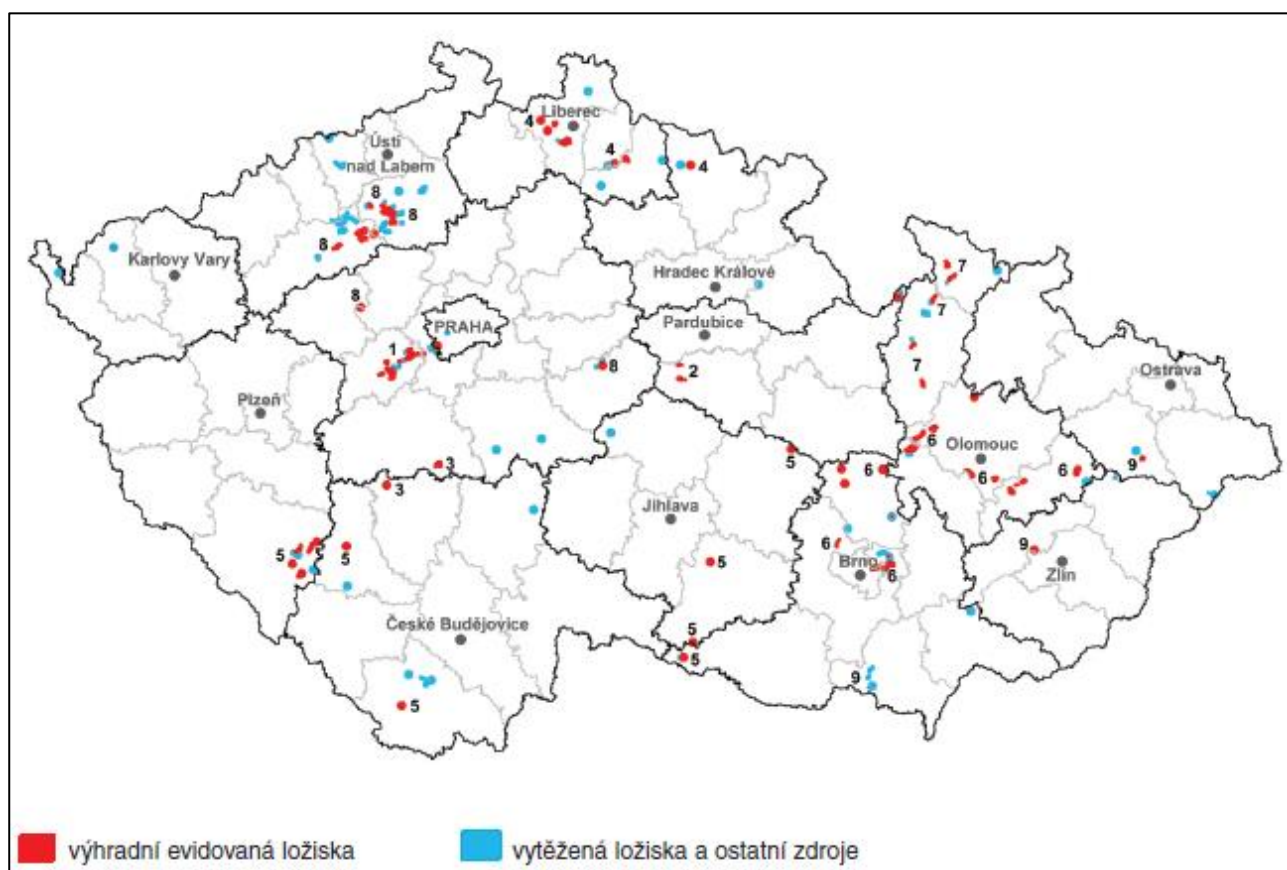

Ložiska bentonitu v České republice [2]

Bentonity

V okolí Kadaně a Podbořan je soustředěna většina zásob i největší ložiska bentonitů v ČR. Nejdůležitějším v současnosti těženým ložiskem v této oblasti je Rokle u Kadaně. Občasně a dosud v malé míře se využívají i bentonity z ložiska Nepomyšl u Podbořan.

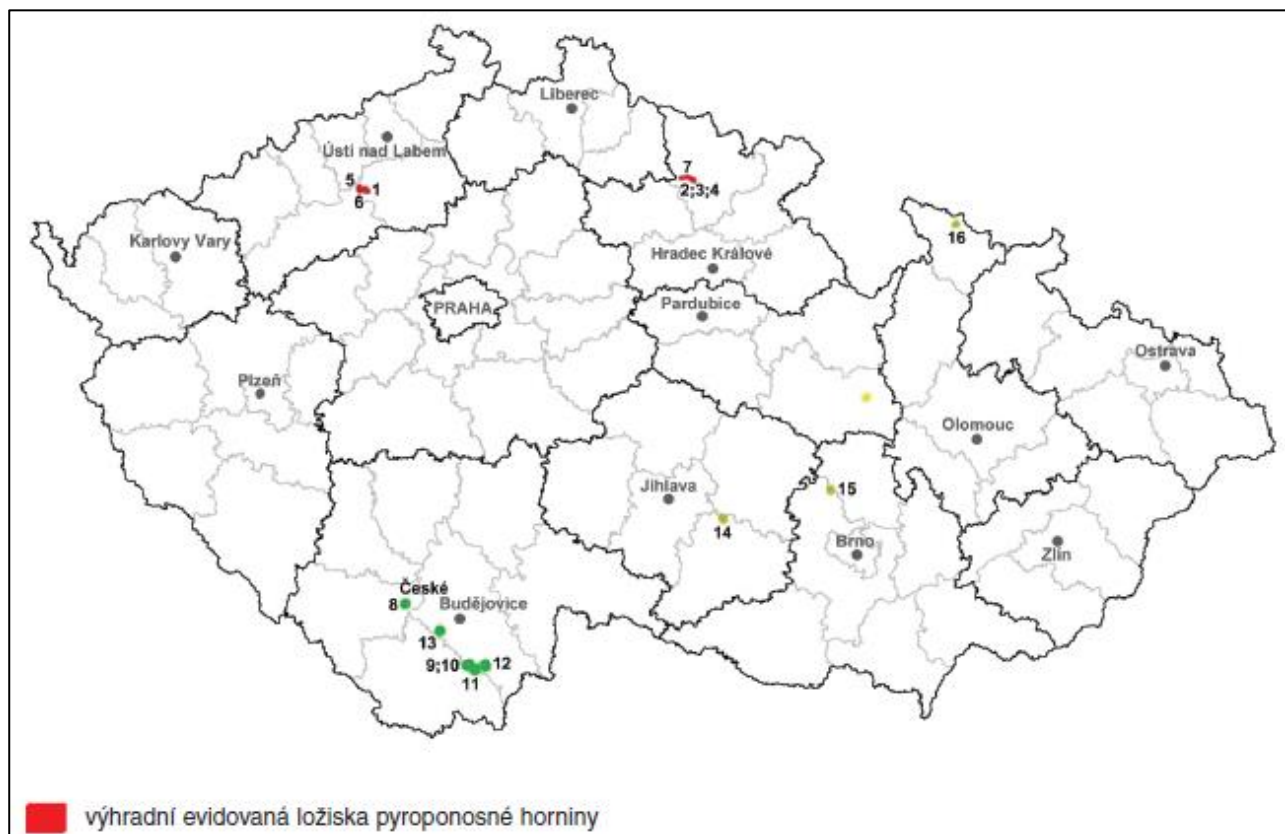
Ložiska na Mostecku na styku jihovýchodního okraje severočeské pánve a Českého středohoří byly v minulosti nejvýznamnější oblastí bentonitů v ČR. Mezi nejdůležitější ložiska oblasti patří již dotěžované ložisko Braňany-Černý vrch a jeho severní okolí (Braňany 1). Ložiska Stránce a Střimice jsou v současné době v zajištění na základě platných rozhodnutí obvodního báňského úřadu o zajištění lomů.

Ložiska vápence a cementářských surovin v České republice [2]

Vápenické a cementářské suroviny

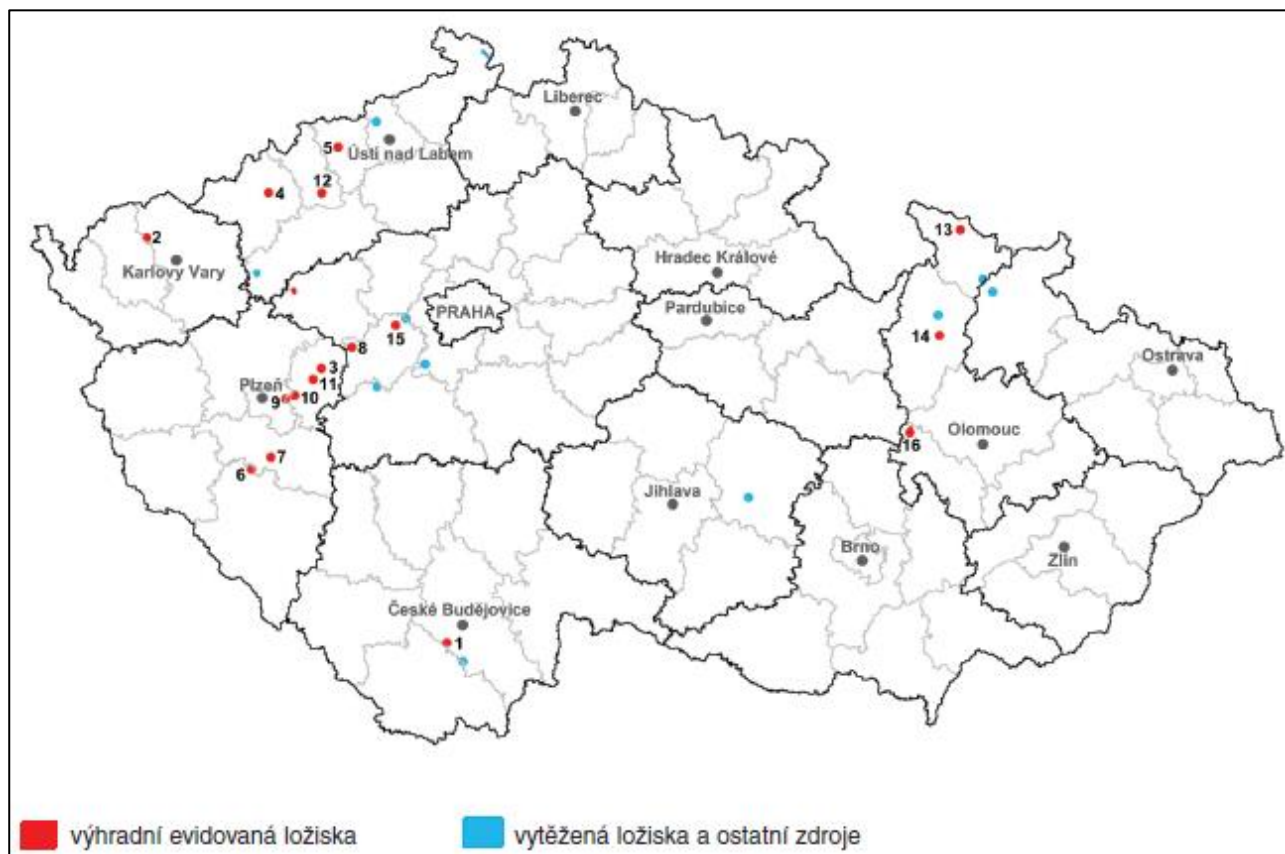
Z těchto surovin mají na sledovaném území největší význam ložiska jílovitého vápence. Aktuálně těžená jsou ložiska u Úpohlav na Lovosicku. Ty spolu s netěženými ložisky tvoří oblast vápenických a cementářských surovin celostátního významu s dlouhodobou životností.

Ložiska pyroponosné horniny v České republice [2]

Ostatní nerudní suroviny

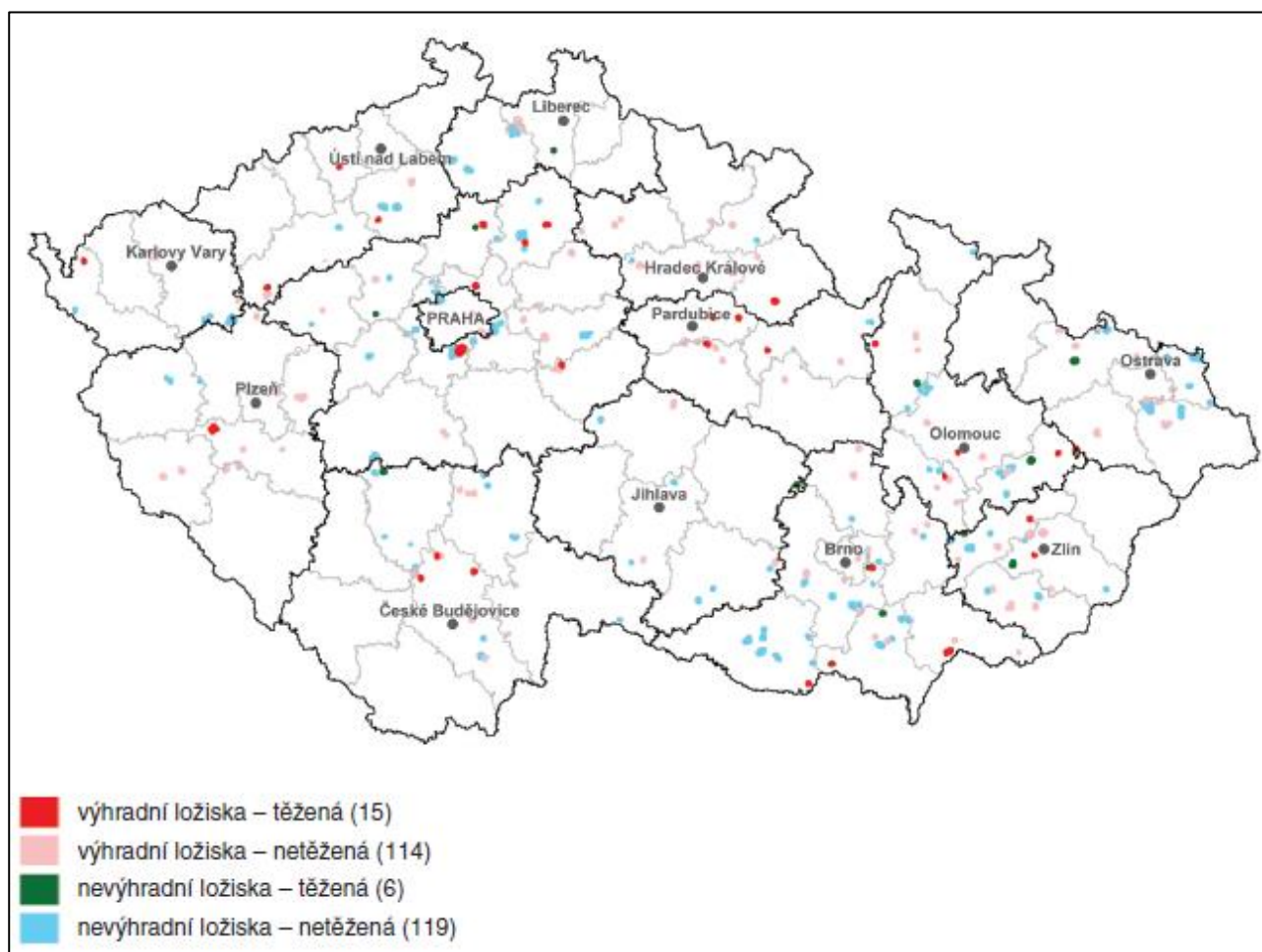
Celostátní význam má těžené ložisko **pyroponosné horniny** Podsedice – Dřemčice nacházející se na Lovosicku, kde je těžen granát pro šperkařské účely. V území se nacházejí i další, netěžená ložiska této suroviny.

Ložiska křemenných surovin v České republice [2]

Z ložisek **křemenců** je v současné době pro nízkou poptávku po této surovině těženo pouze ložisko Jeníkov – Lahošť na Teplicku.

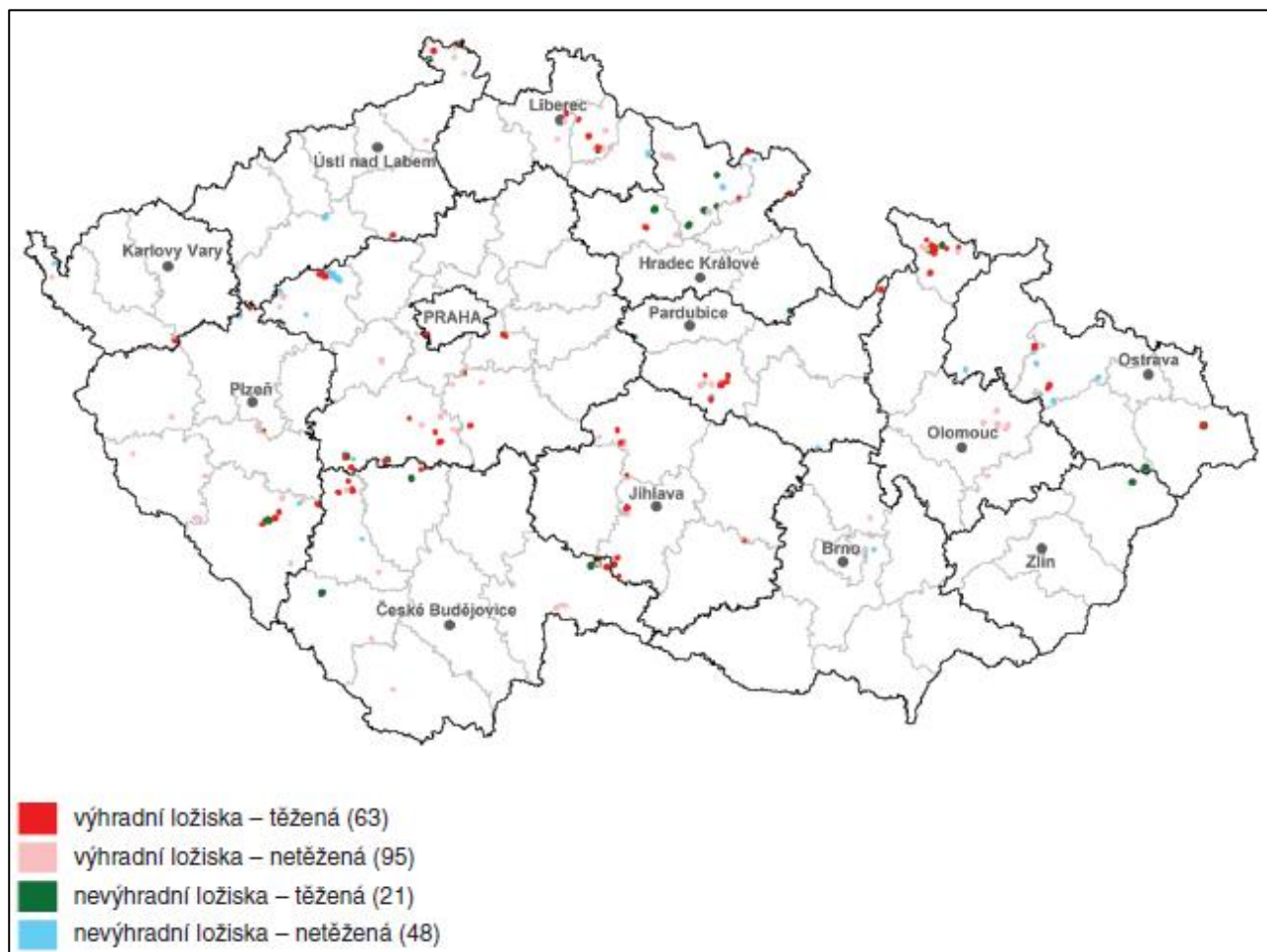
3.2. Stavební suroviny v současnosti těžené

Ložiska cihlářských surovin v České republice [2]

Cihlářské suroviny

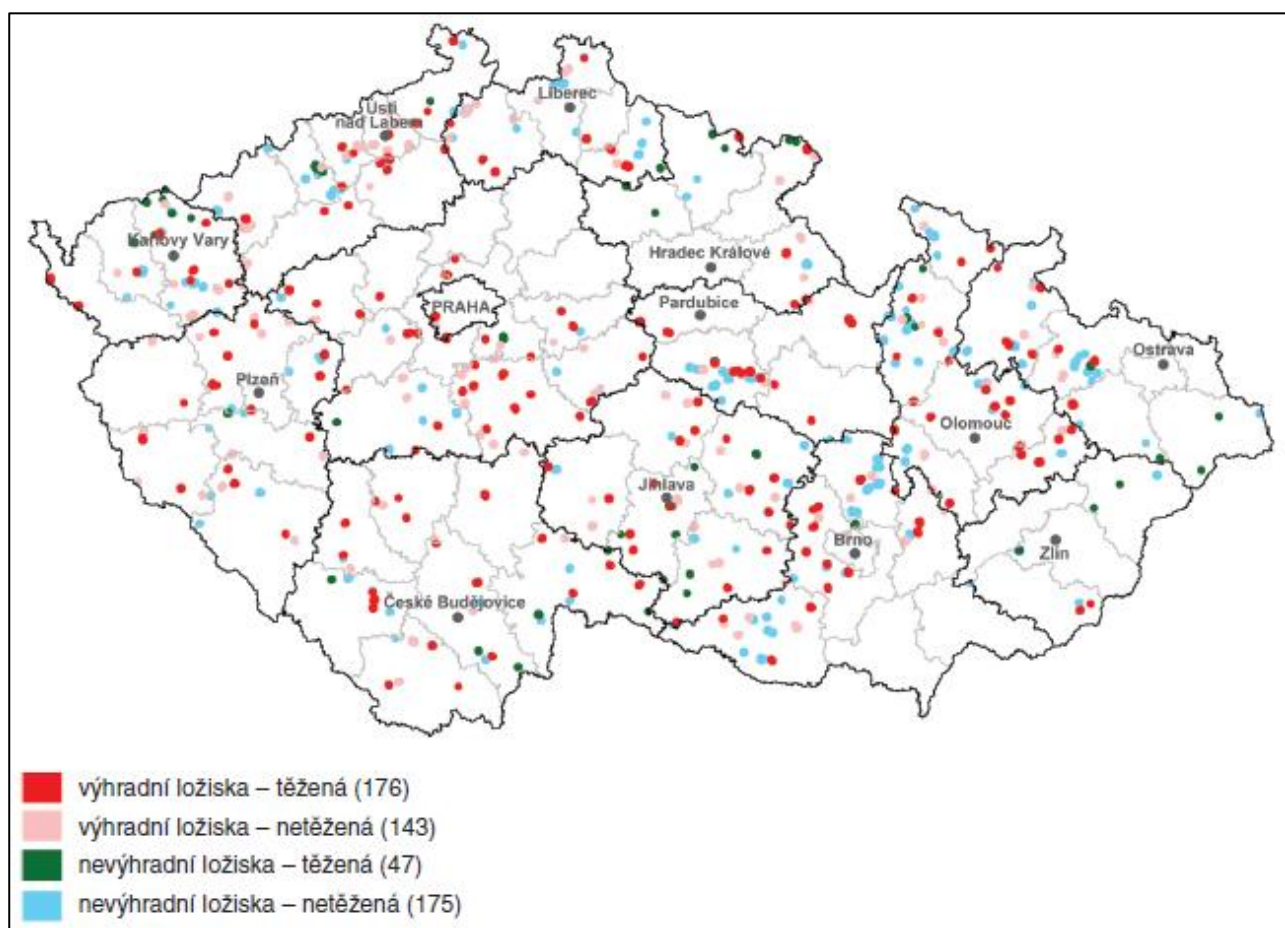
Ústecký kraj disponuje poměrně širokou surovinovou základnou cihlářských surovin, vzhledem k celkové tendenci koncentrovat výrobu do větších provozů jsou méně významná ložiska v současnosti netěžená nebo mají zastavenou či ukončenou těžbou. Celkově se nepředpokládá výraznější vzestup zájmu o využití dalších ložisek cihlářské suroviny na území kraje. Těžba cihlářských surovin nezpůsobuje příliš závažný dopad na životní prostředí, většina ukončených ložisek se rekultivuje zpětně do zemědělského půdního fondu. V současnosti probíhá těžba na ložiscích u Hostomic nad Bílinou, Libochovic a Kryry.

Ložiska dekoračního kamene v České republice [2]

Kámen pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu

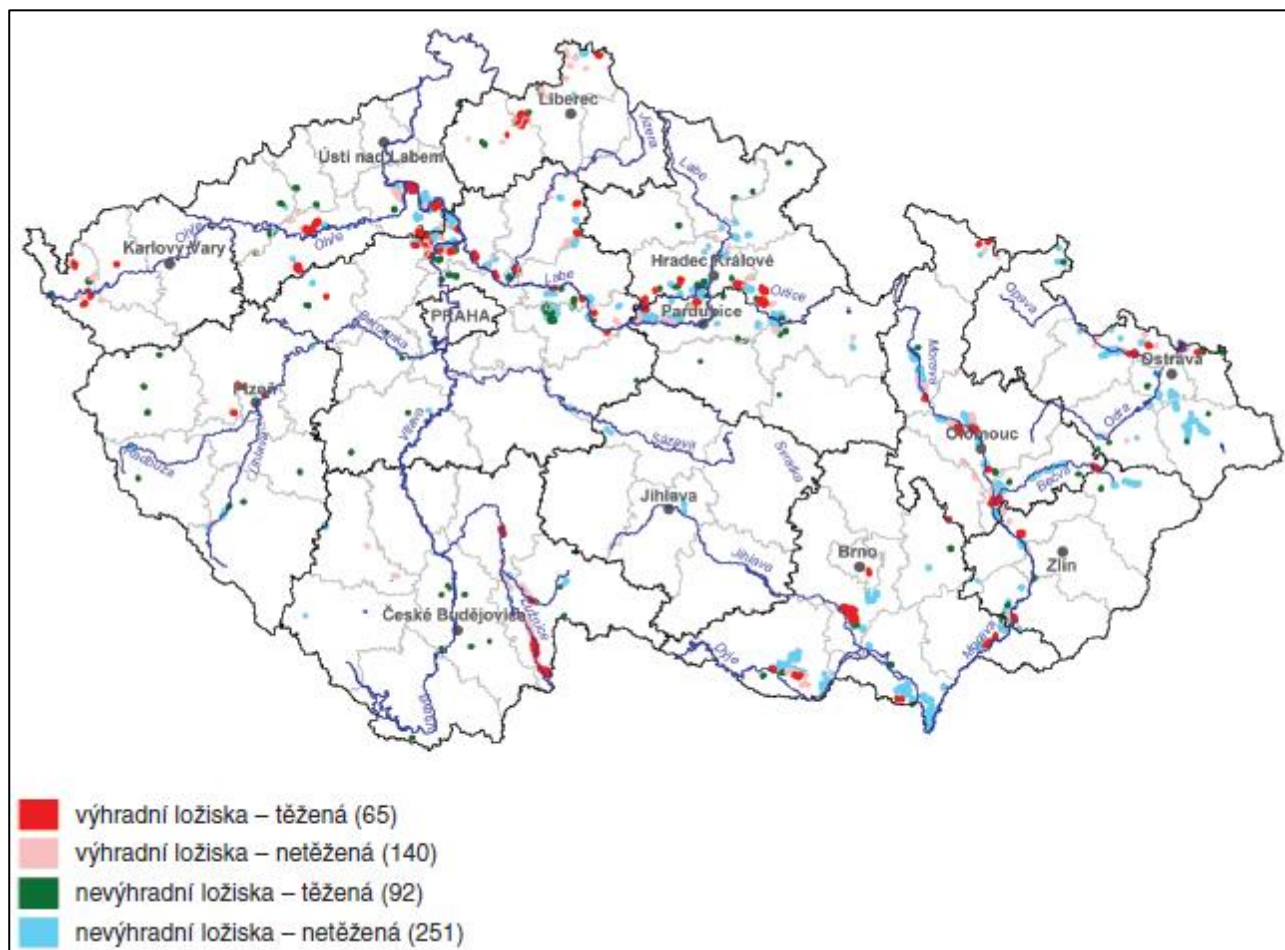
Roční produkce této suroviny je v kraji poměrně nízká. Ložiska jsou soustředěna především na Děčínsku, ve Šluknovském výběžku a přilehlých oblastech.

Ložiska stavebního kamene v České republice [2]

Stavební kámen

Ústecký kraj patří mezi významné producenty stavebního kamene. Jeho ložiska se vyskytují především na Ústecku, Mostecku a Teplicku. Rozložení těžby v kraji je nerovnoměrné – ve zmíněných oblastech lze považovat těžbu za územně stabilizovanou vyžadující pouze rozšíření stávajících těžeb, nikoliv však další otvírku. Za deficitní oblast je považováno Chomutovsko a Lounsko s nedostatečnými zásobami suroviny. Na území kraje se nachází poměrně vysoký počet netěžených ložisek, u kterých je však jejich budoucí využití velmi problematické z důvodu lokalizace v exponovaných zónách chráněných krajinných oblastí s význačnými až neřešitelnými střety zájmů s ochranou přírody a krajiny a s nepříznivou až obtížnou dopravní dostupností s potenciálním dopravním zatížením dotčených obcí a okolní krajiny.

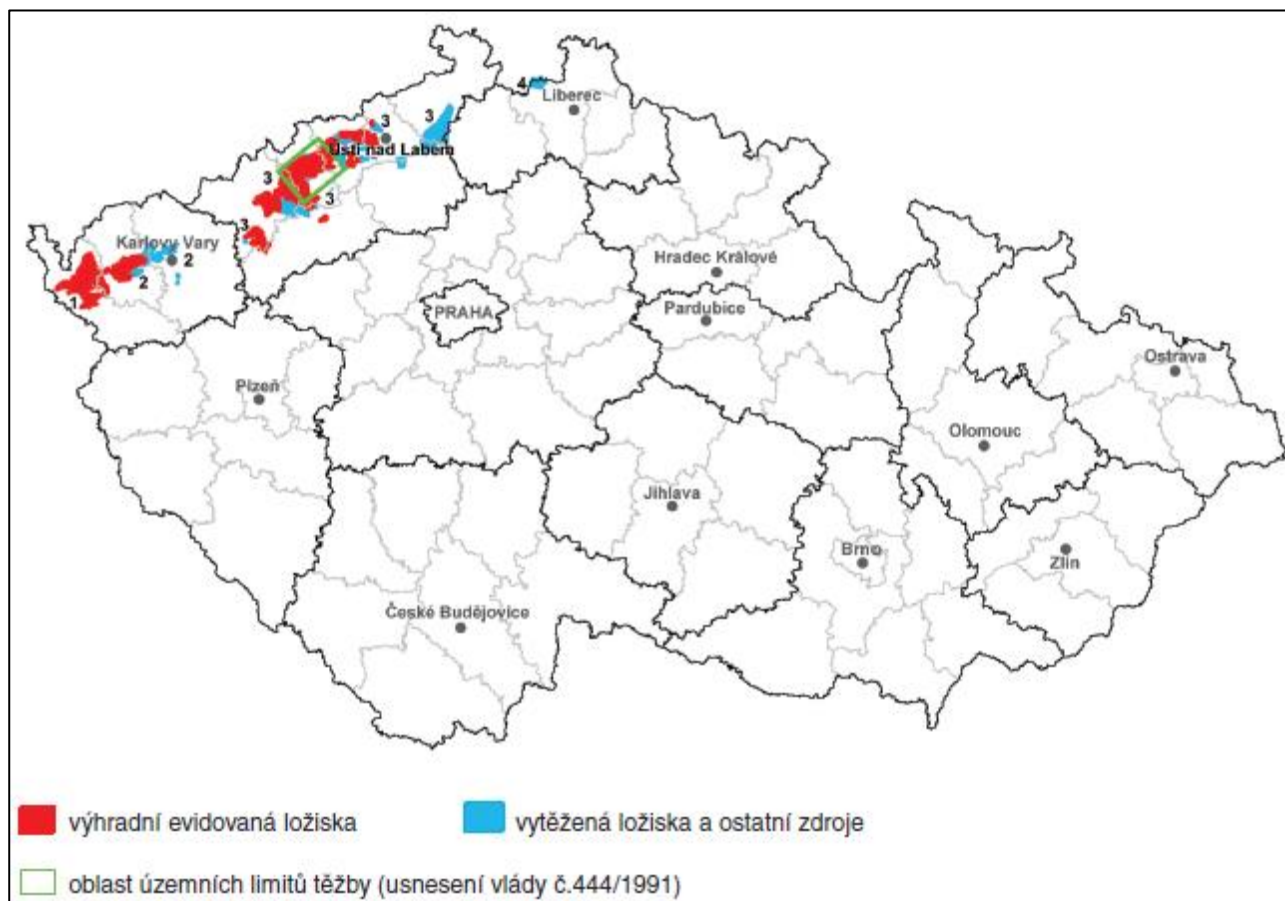

Ložiska štěrkopísků v České republice [2]

Štěrkopísky

Výskyt ložisek je koncentrován především na Litoměřicku, Lounsku, Roudnicku a Žatecku.

3.3. Energetické suroviny v současnosti těžené

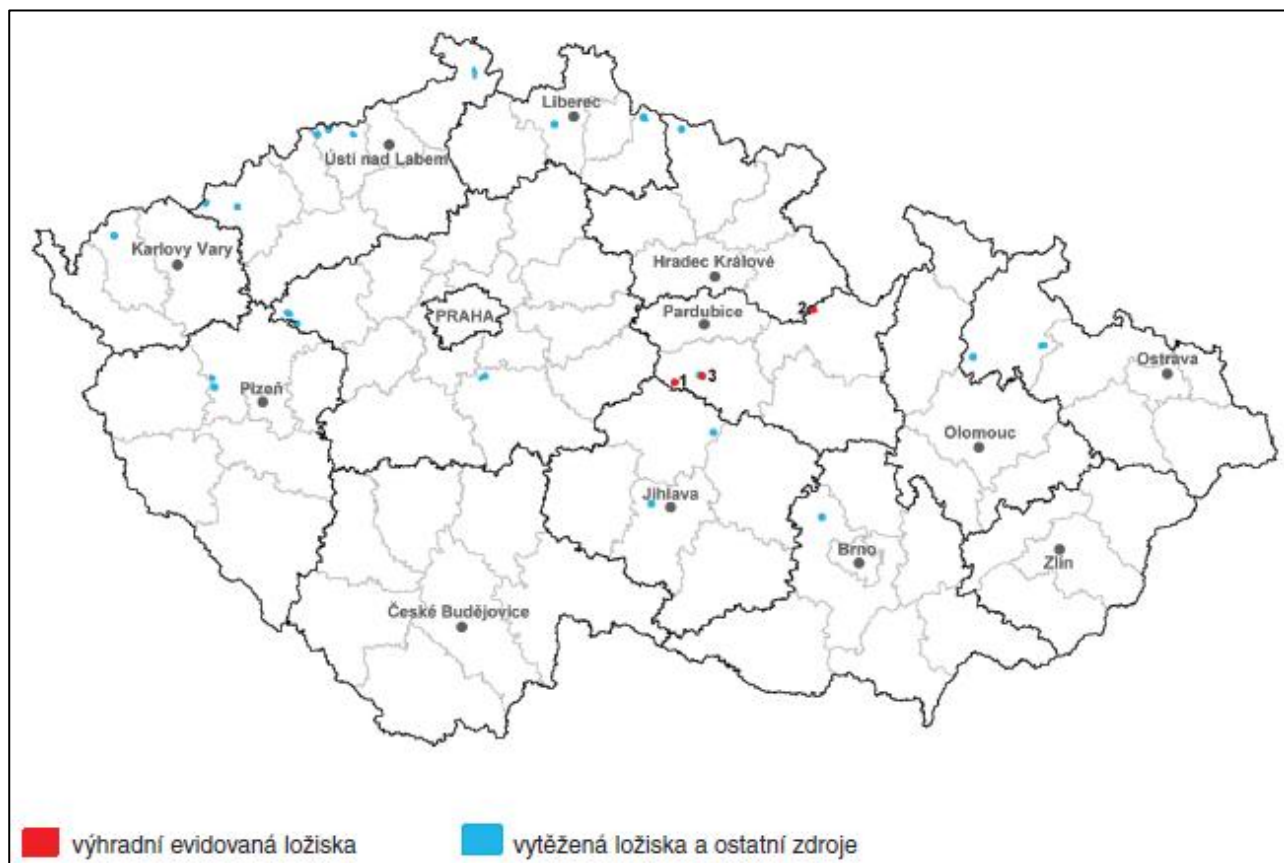
Uhlé pánve České republiky [2]

Hnědé uhlí

Zásoby hnědého uhlí v Mostecké pánvi (Severočeské hnědouhelné pánvi), lokalizované v Ústeckém kraji, jsou jedním z nejvýznamnějších surovinových zdrojů pro výrobu elektrické energie, teplárenství a další výrobní odvětví v ČR. Nalézají se zde cca 80 % všech evidovaných zásob hnědého uhlí v ČR.

Územní rozvoj povrchových lomů v rámci platných dobývacích prostorů je omezen územně ekologickými limity těžby hnědého uhlí, stanovenými v usneseních vlády ČR č.331/1991, č. 444/1991, č. 1176/2008 a č. 827/2015 jako hranice, za nimiž nesmí být, po dobu platnosti usnesení vlády, území narušeno povrchovou těžbou ani výsypkovým hospodářstvím. V rámci limitů těžby je v současné době v Mostecké pánvi registrováno cca 770 mil. tun zásob hnědého uhlí. Za limity pak leží přibližně 850 mil. tun hnědého uhlí.

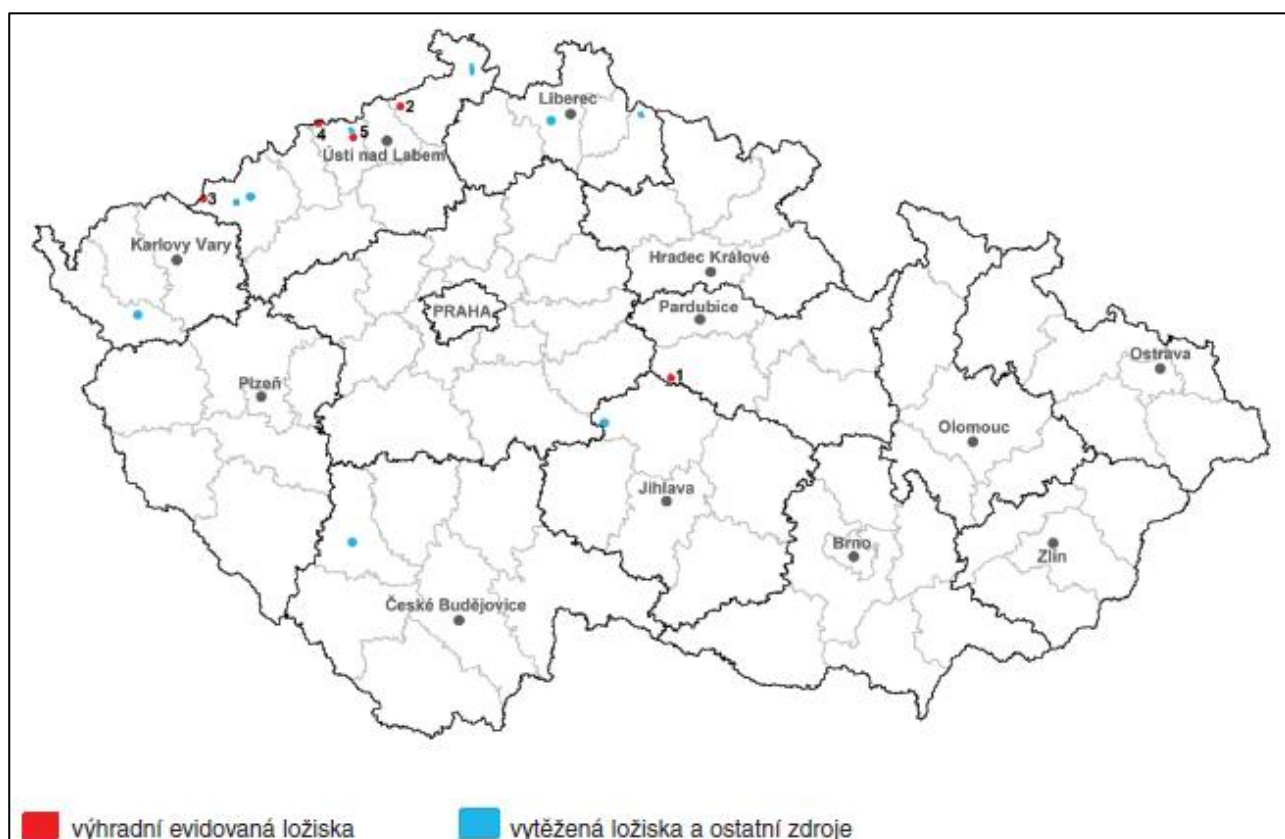
3.4. Nerudní suroviny těžené v minulosti, se zdroji a zásobami

Ložiska barytu v České republice [2]

Baryt

Česká republika disponuje pouze menšími ložisky a zdroji barytu. Ložiska jsou rozmístěna nerovnoměrně na několika místech Českého masivu, což je dáno větším počtem barytových formací různého stáří a různých ložiskových typů. Nejvýznamnější ložiska a zdroje byly mj. i v Krušných horách (např. Kovářská, Mackov, Nakléřov, Moldava-Vápenice).

Ložiska fluoritu v České republice [2]

Fluorit

Česká republika disponuje pouze menšími ložisky a zdroji fluoritu. Nejvýznamnější ložiska i zdroje jsou v Krušných horách (např. Moldava, Kovářská, Krásný Les).

3.5. Rudní suroviny těžené v minulosti, se zdroji a zásobami

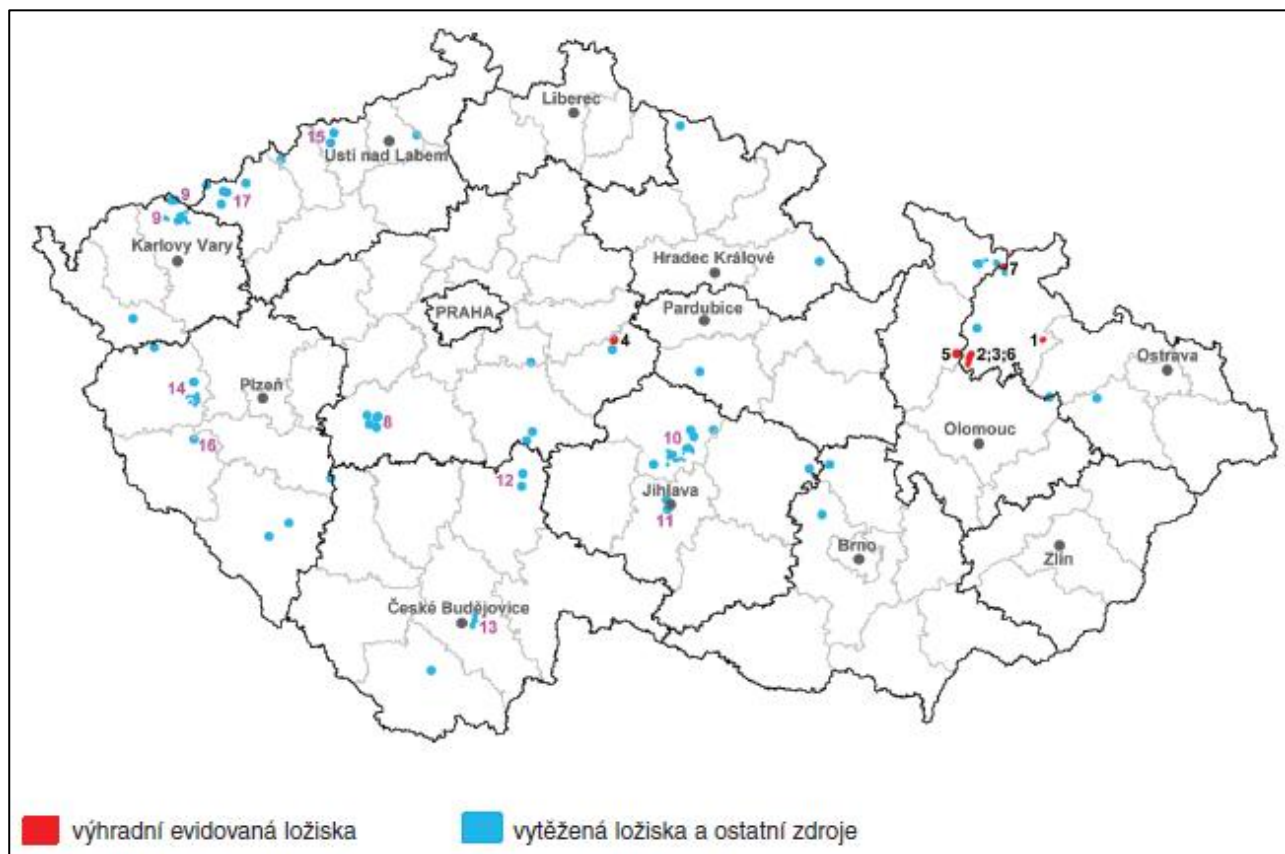
Těžba rud na území České republiky má velmi starou tradici. Ve středověku byly Čechy střediskem evropské těžby zlata, stříbra a cínu, jejichž zdroje byly dlouhodobou těžební činností téměř vyčerpány. V souvislosti se změnami, které v ČR proběhly v roce 1989, byla v roce 1990 přijata vládou koncepce útlumu těžby a úpravy rud. V důsledku toho došlo postupně do roku 1993 k zastavení těžby rudních ložisek.

Ložiska cínu v České republice [2]

Cín

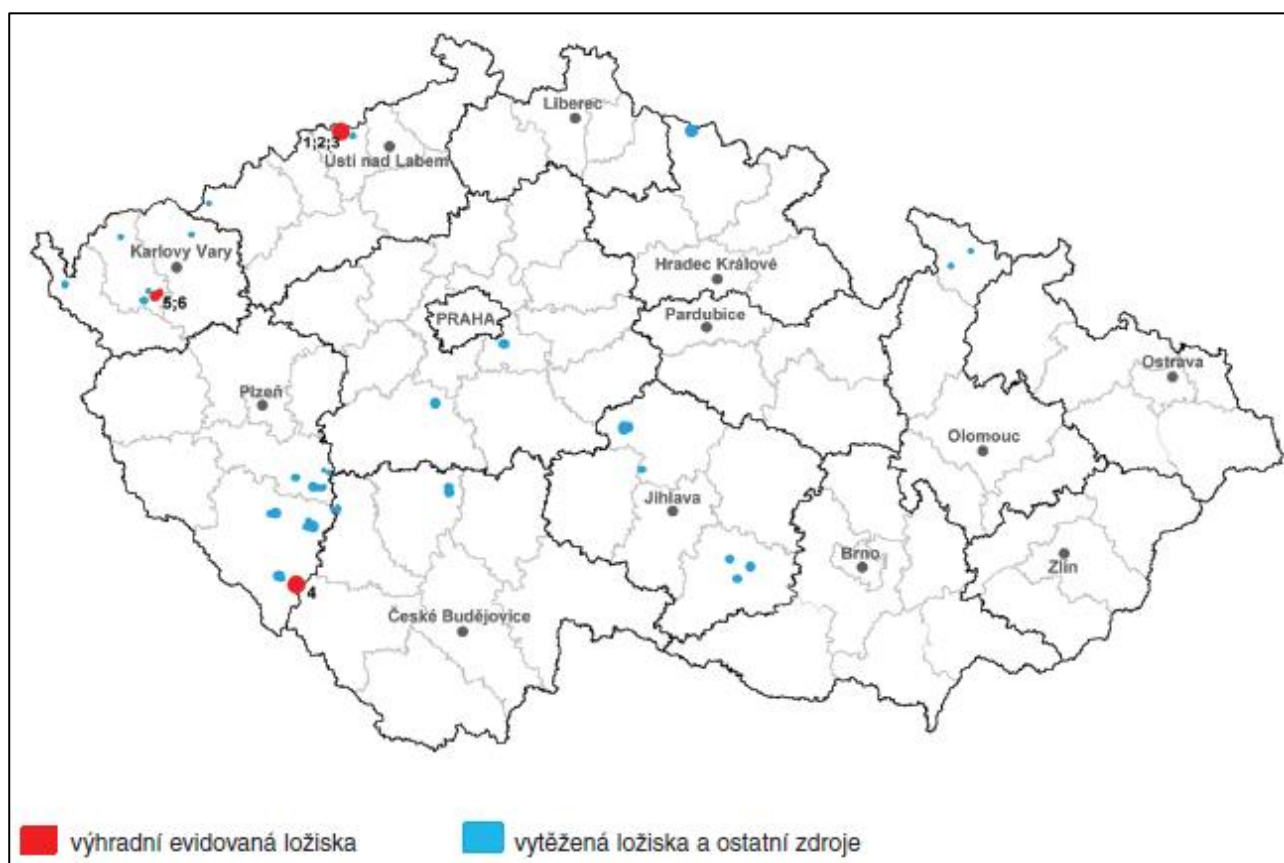
Nejvýznamnějším ložiskovým typem jsou greisenová ložiska Sn-W (Li). Vyskytují se jak ve východní (Cínovec, Krupka), tak v západní části Krušných hor (Rolava, Přebuz) i ve Slavkovském lese (Krásno, Horní Slavkov). Těžba Sn (Sn-W) rud v Ústeckém kraji skončila v roce 1990 uzavřením ložiska Cínovec-jih. Větší zbytkové zásoby chudých rud zůstaly jen na ložiskách v revírech Krásno – Horní Slavkov a Cínovec. Kromě zdroje rudních nerostů představují tato ložiska i možný zdroj stopových a vzácných prvků, především Li, Rb, Cs, popřípadě i Nb, Ta, Sc.

Ložiska stříbra v České republice [2]

Stříbro

Těžba stříbra v rozhodující míře založila tradici středověkého rudního hornictví v Čechách a rozkvět horních měst. Řada dnes opuštěných ložisek Pb-Zn-Ag rud v historických revírech (např. Vejprty, Hrob v Krušných horách) byla v minulosti významným zdrojem evropského stříbra a představuje klasické ložiskové typy. Těžba stříbra byla v ČR ukončena v roce 1993.

Ložiska wolframu v České republice [2]

Wolfram

V České republice byl wolframitový koncentrát získáván jako vedlejší produkt při těžbě a úpravě rud v revírech Cínovec a Krásno. Těžba W rud v ČR skončila spolu s Sn rudami v roce 1990 na ložisku Cínovec a o rok později na ložisku Krásno.

3.6. Nerostné suroviny netěžené v minulosti, se zdroji a zásobami

Ložiska lithia, rubidia a cesia v České republice [2]

Lithium, rubidium, cesium

Krušné hory a Slavkovský les jsou místem, kde se ve větší míře vyskytují také rudy takových kovů, jako je např. lithium nebo rubidium. Suroviny Li jsou vázány především na Li-slídy, hlavně zinnwaldit s teoretickým obsahem 1,4 až 1,6 % Li.

Tantal, niob

Zdroje se nachází v oblasti Krásna a Cínovce. Získatelné obsahy tantalu a niobu jsou známy rovněž z wolframových a cínových koncentrátů pokusně získaných při průzkumu ložiska Sn-W rud Cínovec-jih (spolu s Li, Rb a Cs).

4. PRÁVNÍ ASPEKTY TĚŽBY VYHRAZENÝCH NEROSTŮ

4.1. Vyhledávání a průzkum výhradních ložisek

Základní podmínkou pro vyhledávání a průzkum ložisek vyhrazených nerostů je stanovení průzkumného území. Přitom vyhledávání a průzkum ložisek vyhrazených nerostů je hornickou činností podle zákona č. 61/1988 Sb. a vykonávat je tedy může pouze organizace, která má pro tuto činnost oprávnění. Vyhledávání a průzkum ložisek nerostů patří zároveň do geologických prací podle zákona č. 62/1988 Sb., které může provádět pouze fyzická osoba s osvědčením odborné způsobilosti geologické práce projektovat, provádět a vyhodnocovat (odpovědný řešitel geologických prací podle zákona č. 62/1988 Sb.).

Za účelem stanovení průzkumného území se podává žádost a rozhoduje o ní Ministerstvo životního prostředí ve správním řízení. Účastníkem řízení je žadatel, obec, na jejímž území je návrh průzkumného území nebo jeho část situována, popřípadě osoba, které zvláštní zákon postavení účastníka řízení přiznává (např. občanská sdružení podle zákona o ochraně přírody a krajiny). V rozhodnutí o stanovení průzkumného území se souřadnicemi vymezí území, popřípadě výhradní ložisko, pro jehož průzkum se průzkumné území stanoví, doba platnosti území a podmínky pro provádění prací.

Organizace, která získá rozhodnutí o stanovení průzkumného území, má pak výhradní právo na vyhledávání a průzkum výhradního ložiska v souladu se stanovením průzkumného území. Stanovení průzkumného území může být převedeno na jinou organizaci jen na základě písemné smlouvy a s písemným souhlasem ministerstva. Bez tohoto souhlasu je převod neplatný. Dobu platnosti rozhodnutí o stanovení průzkumného území lze prodloužit, jestliže stanovená lhůta není dostatečná k ukončení činnosti, která je předmětem rozhodnutí, a činnost byla vykonávána v souladu s rozhodnutím.

Ministerstvo životního prostředí vede souhrnnou evidenci stanovených průzkumných území. Údaje o umístění a rozsahu průzkumného území, nerostu nebo ložisku, termín platnosti stanovení průzkumného území a údaje o osobě, na jejíž žádost bylo stanovení tohoto území provedeno, jsou veřejně přístupné. Základní informace je možné najít i v mapové aplikaci Surovinový informační systém, kterou provozuje Česká geologická služba (<https://mapy.geology.cz/suris/>).

4.2. Vyhodnocení průzkumu výhradních ložisek

Výsledky vyhledávání a průzkumu výhradního ložiska se vyhodnocují. Zásoby výhradního ložiska se ve výpočtech zásob klasifikují podle několika hledisek, které stanovuje zákon č. 44/1988 Sb.

Podle stupně prozkoumanosti výhradního ložiska a znalostí jeho úložních poměrů nebo jeho části, jakosti a technologických vlastností nerostů a báňsko-technických podmínek se zásoby dělí na zásoby **vyhledané** a zásoby **prozkoumané**.

Podle podmínek využitelnosti se zásoby dělí na zásoby **bilanční**, které jsou využitelné v současnosti a vyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využití výhradního ložiska, a zásoby **nebilanční**, které jsou v současnosti nevyužitelné, protože nevyhovují stávajícím technickým a ekonomickým podmínkám využití, ale jsou podle předpokladu využitelné v budoucnosti s ohledem na očekávaný technický a ekonomický vývoj.

Podle přípustnosti k dobývání, která je podmíněna technologií dobývání, bezpečností provozu a stanovenými ochrannými pilíři, se zásoby dělí na **volné** a **vázané**. Vázané zásoby jsou zásoby v ochranných pilířích povrchových a podzemních staveb, zařízení a důlních děl, jakož i v pilířích stanovených k zajištění bezpečnosti provozu a ochrany právem chráněných zájmů. Ostatní zásoby jsou zásoby volné.

Výpočet zásob výhradního ložiska a jeho posouzení zabezpečuje organizace. Výpočet zásob výhradního ložiska s posouzením odesílá organizace Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu průmyslu a obchodu a obvodnímu báňskému úřadu.

Za účelem ochrany výhradního ložiska proti znemožnění nebo ztížení jeho dobývání se stanovuje **chráněné ložiskové území**. Pro ložisko vyhrazeného nerostu se stanoví chráněné ložiskové území v období vyhledávání nebo průzkumu po vydání osvědčení o výhradním ložisku. Chráněné ložiskové území stanoví Ministerstvo životního prostředí po projednání s orgánem kraje v přenesené působnosti České republiky rozhodnutím vydaným v součinnosti s Ministerstvem průmyslu a obchodu, obvodním báňským úřadem a po dohodě s orgánem územního plánování a stavebním úřadem. Řízení o stanovení chráněného ložiskového území se zahájí na návrh organizace nebo z podnětu orgánu státní správy. Návrh se doloží osvědčením o výhradním ložisku a návrhem hranic chráněného ložiskového území. Hranice chráněného ložiskového území se vyznačí v územně plánovací dokumentaci. Umístění staveb a zařízení v chráněném ložiskovém území, které nesouvisí s dobýváním, může povolit příslušný orgán podle stavebního zákona jen na základě závazného stanoviska orgánu kraje v přenesené působnosti, vydaného po projednání s obvodním báňským úřadem, který navrhne podmínky pro umístění, popřípadě provedení stavby nebo zařízení.

4.3. Dobývání výhradních ložisek

Dobývání ložisek vyhrazených nerostů je hornickou činností podle zákona č. 61/1988 Sb. a vykonávat je tedy může pouze organizace, která má pro tuto činnost oprávnění.

Oprávnění organizace k dobývání výhradního ložiska vzniká stanovením **dobývacího prostoru**, avšak zahájit dobývání výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru může organizace až po vydání povolení obvodním báňským úřadem. O stanovení dobývacího prostoru i o povolení dobývání se vede správní řízení. Dobývací prostor stanoví místně příslušný obvodní báňský úřad. Za určitých podmínek stanovených v zákoně může obvodní báňský úřad obě správní řízení spojit.

K podání návrhu na stanovení dobývacího prostoru musí mít organizace ***předchozí souhlas*** Ministerstva životního prostředí vydaný po projednání s Ministerstvem průmyslu a obchodu. Přednost při získání předchozího souhlasu ke stanovení dobývacího prostoru má organizace, pro niž byl proveden průzkum výhradního ložiska. Pokud tato organizace neuplatní přednostní nárok, může přednostní nárok uplatnit organizace, která se na průzkumu výhradního ložiska finančně podílela. Tento přednostní nárok může uplatnit organizace nejdříve po schválení výpočtu zásob výhradního ložiska, nejpozději však do jednoho roku od ukončení platnosti rozhodnutí o stanovení průzkumného území pro vyhledávání a průzkum výhradního ložiska, a to u Ministerstva životního prostředí. V ostatních případech Ministerstvo životního prostředí rozhodne o udělení předchozího souhlasu na základě výsledku posouzení návrhů mezi dvěma nebo více uchazeči o stanovení dobývacího prostoru, a to s přihlédnutím, který návrh zaručuje lepší využití výhradního ložiska a ochranu zákonem chráněných obecných zájmů.

Správní řízení o ***stanovení dobývacího prostoru*** se zahajuje na návrh organizace nebo z podnětu obvodního báňského úřadu. Účastníky řízení o stanovení dobývacího prostoru jsou navrhovatel, fyzické a právnické osoby, jejichž vlastnická práva a jiná práva k pozemkům nebo stavbám mohou být rozhodnutím o stanovení dobývacího prostoru přímo dotčena, a obec, v jejímž územním obvodu se dobývací prostor nachází. V rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru se uvede též termín započetí dobývání výhradního ložiska. Platnost rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru není časově omezena. Organizace může smluvně převést dobývací prostor na jinou organizaci po předchozím souhlasu obvodního báňského úřadu. Souhrnnou evidenci dobývacích prostorů a jejich změn vede Český báňský úřad. Databáze je přístupná na internetu na stránkách

Českého báňského úřadu (<http://www.cbusts.cz/cs/evidence/reg-ic-2>), případně v mapovém přehledu (<http://gis.cbusts.cz/sbspub/index.xhtml>), v neposlední řadě pak i v mapové aplikaci Surovinový informační systém, kterou provozuje Česká geologická služba (<https://mapy.geology.cz/suris/>).

Pro zahájení dobývání výhradní ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru je nutné získat **povolení přípravy, otvírky a dobývání**. Otvírku, přípravu a dobývání výhradních ložisek povoluje obvodní báňský úřad ve správním řízení. Bez povolení obvodního báňského úřadu nesmí být otvírka, příprava a dobývání zahájeny. Žádost o povolení hornické činnosti předkládá organizace s předepsanou dokumentací a doklady nejpozději 3 měsíce před plánovaným zahájením prací obvodnímu báňskému úřadu. Pokud jsou hornickou činností ohroženy právem chráněné objekty a zájmy, musí být se žádostí předloženy doklady o vyřešení střetů zájmů. Účastníky řízení o povolení hornické činnosti jsou žadatel, právnické a fyzické osoby, jejichž práva a právem chráněné zájmy nebo povinnosti mohou být povolením dotčeny, a obec, v jejímž územním obvodu má být hornická činnost vykonávána.

Základní dokumentací, kterou organizace předkládá se žádostí o povolení, je **plán otvírky, přípravy a dobývání**. Plány otvírky, přípravy a dobývání se vypracovávají pro celé výhradní ložisko nebo pro jeho ucelenou část; jde-li o nově budované nebo rekonstruované doly nebo lomy, mohou se tyto plány vypracovat postupně podle jednotlivých etap prací na otvírce, přípravě nebo dobývání. Součástí plánu otvírky, přípravy a dobývání je vyčíslení předpokládaných nákladů na vypořádání očekávaných důlních škod a na sanaci a rekultivaci pozemků dotčených vlivem dobývání výhradního ložiska. Současně musí být předložen návrh na vytvoření potřebných finančních rezerv a návrh na časový průběh jejich vytvoření.

Zákon č. 44/1988 Sb. ukládá povinnost **využívat výhradní ložiska racionálně**, což znamená zejména:

- a) vydobýt zásoby výhradních ložisek včetně průvodních nerostů co nejúplněji s co nejmenšími ztrátami a znečištěním; dobývání zaměřené výhradně na bohaté části ložiska není dovoleno,
- b) řádně využít vydobyté nerosty při jejich úpravě a zušlechťování prováděných v souvislosti s jejich dobýváním,
- c) vhodně ukládat průvodní nerosty současně dobývané, avšak dočasně nevyužívané a vést jejich evidenci,
- d) vhodným způsobem ukládat skrývkové hmoty a hlušiny a podle možnosti je účelně využívat.

Kromě hospodárného využívání výhradního ložiska ukládá zákon č. 44/1988 Sb. další **povinnosti a oprávnění organizací při dobývání výhradních ložisek**, a to:

- dobývat výhradní ložisko ve stanoveném dobývacím prostoru,
- oznamovat zjištění o výskytu ložiska jiného vyhrazeného nerostu, než pro který byl stanoven dobývací prostor,
- v průběhu dobývání zabezpečit v nezbytném předstihu v hranicích dobývacího prostoru další průzkum ložiska k upřesnění znalostí o množství a kvalitě zásob, o geologických a báňskotechnických podmínkách dobývání,
- zřizovat v hranicích dobývacího prostoru, a pokud je to nutné i mimo něj, stavby a provozní zařízení, které jsou potřebné pro otvírku, přípravu a dobývání výhradního ložiska a pro úpravu nebo zušlechťování nerostů prováděné v souvislosti s jejich dobýváním a pro dopravu všech potřebných zařízení a hmot,
- zajistit sanaci a rekultivaci všech pozemků dotčených těžbou.

Jak bylo uvedeno výše, organizace, která žádá o povolení otvírky, přípravy a dobývání výhradního ložiska, je povinna doložit obvodnímu báňskému úřadu, že byly **vyřešeny střety zájmů** chráněné podle zvláštních předpisů (např. zákon o péči o zdraví lidu, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon o vodách, zákon o lesích atd.). Střety zájmů jsou povinny řešit organizace, orgány a fyzické a právnické osoby, jimž přísluší ochrana těchto objektů a zájmů, a ve vzájemné součinnosti musí navrhnout postup, který umožní využití výhradního ložiska při zabezpečení nezbytné ochrany uvedených objektů a zájmů. Musí zde vzniknout dohoda o rozsahu a době ochrany objektu nebo zájmu, který se má chránit, a tuto dohodu musí organizace předložit krajskému úřadu k zaujetí stanoviska. Dohoda je platná, jestliže krajský úřad do 1 měsíce od jejího předložení nevyjádří s dohodou nesouhlas. Povinnost uzavřít dohodu se nevztahuje na případy, kdy střety zájmů byly vyřešeny při stanovení chráněného ložiskového území či dobývacího prostoru. Nedošlo-li k dohodě nebo jestliže krajský úřad nesouhlasí s dohodou, rozhodne o řešení střetů zájmů Ministerstvo průmyslu a obchodu po projednání s Ministerstvem životního prostředí a Českým báňským úřadem v součinnosti s ostatními dotčenými ústředními orgány státní správy, a to s přihlédnutím ke stanovisku krajského úřadu.

Vydání povolení hornické činnosti předpokládá získání mnoha vyjádření, stanovisek, závazných stanovisek (včetně EIA) a podpůrných rozhodnutí (např. pro výjimky podle zákona o ochraně přírody a krajiny), což činí povolovací proces velmi náročným po stránce časové i správní.

5. PRÁVNÍ ASPEKTY TĚŽBY NEVYHRAZENÝCH NEROSTŮ

5.1. Vyhledávání a průzkum nevýhradních ložisek

Vyhledávání a průzkum ložisek nevyhrazených nerostů je [činností prováděnou hornickým způsobem](#) podle zákona č. 61/1988 Sb. a vykonávat je tedy může pouze organizace, která má pro tuto činnost oprávnění. Vyhledávání a průzkum ložisek nerostů patří zároveň do [geologických prací](#) podle zákona č. 62/1988 Sb., které může provádět pouze fyzická osoba s osvědčením odborné způsobilosti geologické práce projektovat, provádět a vyhodnocovat (odpovědný řešitel geologických prací podle zákona č. 62/1988 Sb.).

Pro vyhledávání a průzkum ložisek nevyhrazených nerostů však není potřeba stanovení průzkumného území, organizace je může provádět jen na základě dohody s vlastníkem pozemku. Nicméně pokud k tomuto účelu je potřeba budovat důlní díla, pak vyhledávání a průzkum povoluje obvodní báňský úřad. Za **důlní díla**, ke kterým je třeba povolení, se považují svislá důlní díla o hloubce větší než 40 m, vodorovná či úklonná důlní díla o délce větší než 100 m, nebo i uvedená důlní díla kratší, jestliže z nich jsou ražena další důlní díla, jejichž délka spolu s uvedenými díly přesáhne 100 m.

5.2. Vyhodnocení průzkumu nevýhradních ložisek

Pro vyhodnocení průzkumu nevýhradního ložiska platí stejná pravidla jako pro vyhodnocení průzkumu výhradního ložiska, tj. je-li výsledkem geologických prací zjištění zásob nevyhrazených nerostů, dokumentuje se tato skutečnost v závěrečné zprávě **výpočtem zásob nerostů**.

5.3. Dobývání nevýhradních ložisek

Dobývání ložisek nevyhrazených nerostů je opět [činností prováděnou hornickým způsobem](#) podle zákona č. 61/1988 Sb. a vykonávat ji tedy může pouze organizace, která má pro tuto činnost oprávnění.

Dobývání ložiska nevyhrazeného nerostu povoluje obvodní báňský úřad ve správním řízení. Bez povolení nesmí být práce zahájeny. Řízení o povolení otvírky, přípravy a dobývání ložisek nevyhrazených nerostů má stejný režim jako řízení o povolení dobývání výhradních ložisek. Liší se

však podklady pro tato řízení. K žádosti o povolení dobývání ložiska nevyhrazeného nerostu organizace přikládá územní rozhodnutí a plán využívání ložiska. Za účelem dobývání ložisek nevyhrazených nerostů tedy obvodní báňské úřady nestanoví dobývací prostor podle zákona č. 44/1988 Sb., ale stavební úřady vydávají územní rozhodnutí o změně využití území v územním řízení podle stavebního zákona.

Rovněž vydání povolení k dobývání nevyhrazených nerostů vyžaduje vyřešení střetu zájmů a naplnění požadavků, které vyplývají ze zvláštních právních předpisů, byť v mírně odlišném rozsahu než v případě povolení dobývání vyhrazených nerostů.

6. ODSTRAŇOVÁNÍ NEGATIVNÍCH NÁSLEDKŮ HORNICKÉ ČINNOSTI VČETNĚ ŘEŠENÍ EKOLOGICKÝCH ŠKOD VZNIKLYCH PŘED PRIVATIZACÍ STÁTNÍCH HNĚDOUHELNÝCH PODNIKŮ

6.1. Zahlazování následků dobývání ložisek vyhrazených nerostů

Zákon č. 44/1988 Sb. v § 31 ukládá organizaci při dobývání výhradních ložisek povinnost zajistit **sanaci a rekultivaci** všech pozemků dotčených těžbou a organizace je povinna k zajištění těchto prací vytvářet **rezervy peněžních prostředků**. Sanací se pro účely zákona rozumí uvedení území dotčeného vlivy hornické činnosti do stabilního a bezpečného stavu, který umožní provedení rekultivací podle jiného právního předpisu. Jiným právním předpisem je zde myšlen zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) – viz kapitoly 6.3 a 6.4.

Součástí sanace podle zákona č. 44/1988 Sb. je rovněž **technická likvidace dolu nebo lomu**. Technickou likvidací dolu nebo lomu se rozumí uvedení důlních děl vzniklých při hornické činnosti do stavu, který nebude vytvářet bezpečnostní riziko ani riziko vzniku ekologické škody nebo havárie. Do technické likvidace dolu nebo lomu patří i stavby a podpovrchové objekty, jejichž odstranění je nezbytné pro provedení sanace a rekultivace, nebo jsou součástí hlavních důlních děl.

Sanace pozemků uvolněných v průběhu dobývání se provádí podle plánu otvírky, přípravy a dobývání. Dokumentace plánu otvírky, přípravy a dobývání obsahuje kapitolu č. 1.6, kterou je **plán sanace i rekultivace** území dotčeného těžbou. Ten musí obsahovat technický plán a harmonogram prací, vyčíslení předpokládaných nákladů na vypořádání očekávaných důlních škod a na sanaci a rekultivaci pozemků dotčených vlivem dobývání, a návrh na vytvoření potřebných finančních rezerv a na časový průběh jejich vytvoření.

Před zastavením provozu v hlavních důlních dílech nebo v lomech je organizace povinna vypracovat **plány jejich zajištění nebo likvidace**. Dokumentace zajištění důlních děl a lomů a likvidace hlavních důlních děl a lomů obsahuje kapitolu č. 1.12, kterou je opět **plán sanace i rekultivace** území dotčeného těžbou, jenž má stejné obsahové náležitosti jako plán sanace a rekultivace v dokumentaci plánu otvírky, přípravy a dobývání.

6.2. Zahlazování následků dobývání ložisek nevyhrazených nerostů

Organizacím provádějícím dobývání ložisek nevyhrazených nerostů nevyplývá ze zákona č. 44/1988 Sb. povinnost zajistit sanaci pozemků dotčených těžbou nevyhrazeného nerostu a vytvářet za tím účelem finanční rezervu. Pokud však dobývání ložisek nevyhrazených nerostů bylo podmíněno získáním souhlasu s dočasným odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu, nebo získáním rozhodnutí o dočasném odnětí pozemků plnění funkcí lesa, pak **povinnost rekultivace** vyplývá ze zvláštních předpisů.

Zákon o hornické činnosti upravuje ve vztahu k zahlazování následků po těžbě ložisek nevyhrazených nerostů rovněž povinnost zajistit nebo zlikvidovat hlavní důlní díla a lomy. Zajištění a

likvidaci hlavních důlních děl a lomů určených pro dobývání ložisek nevyhrazených nerostů povoluje obvodní báňský úřad. Bez tohoto povolení nesmí být tyto práce zahájeny. K žádosti o povolení zajištění nebo likvidace hlavních důlních děl a lomů organizace přikládá **plán jejich zajištění nebo likvidace**.

6.3. Ochrana zemědělského půdního fondu

Podle zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, tvoří **zemědělský půdní fond** tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, tj. orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není. Do zemědělského půdního fondu náleží též rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, technická protierozní opatření apod.

Podle tohoto zákona je zakázáno užívat zemědělskou půdu k nezemědělským účelům bez **souhlasu s odnětím ze zemědělského půdního fondu**. Pokud tedy má být dobýváním nerostů dotčena půda v zemědělském půdním fondu, je tak možné pouze za podmínky získání souhlasu s odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu. V případě výhradních ložisek, k jejichž dobývání se stanovují dobývací prostory, musí už návrhy na stanovení dobývacích prostorů být projednány s orgány ochrany zemědělského půdního fondu a před schválením opatřeny jejich souhlasem. Součástí žádosti už také musí být návrh studie rekultivace.

Za účelem získání souhlasu s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu musí organizace zamýšlející provádět těžební činnost (dobývání nerostů) nejprve **vyhodnotit důsledky navrhovaného řešení na zemědělský půdní fond** a řídit se zásadami ochrany zemědělského půdního fondu. Mezi ně patří např. povinnost skrývat odděleně svrchní kulturní vrstvu půdy, popřípadě i hlouběji uložené zúrodnění schopné zeminy na celé dotčené ploše a zajistit jejich hospodárné využití nebo řádné uskladnění pro účely rekultivace; nebo provádět rekultivaci dotčených ploch podle schválených plánů rekultivaci dotčených ploch, aby byly způsobilé k plnění dalších funkcí v krajině.

Půdu lze odejmout ze zemědělského půdního fondu **trvale** nebo **dočasně**. Dočasně lze půdu odejmout jen v případě, že po ukončení účelu jejího odnětí bude dotčená plocha rekultivována podle schváleného plánu rekultivace tak, aby mohla být vrácena do zemědělského půdního fondu. **Plán rekultivace** pak musí být součástí žádosti o souhlas s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu.

Žádost o souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu se podává k příslušnému orgánu ochrany zemědělského půdního fondu, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností (dotčená výměra ≤ 1 ha), krajský úřad (dotčená výměra větší než 1 ha a menší nebo rovné 10 ha), nebo Ministerstvo životního prostředí (dotčená výměra ≥ 10 ha). Orgán ochrany zemědělského půdního fondu posoudí žádost a její přílohy a shledá-li, že půda může být odňata ze zemědělského půdního fondu, vydá k tomuto odnětí souhlas. Souhlas se stává závaznou součástí rozhodnutí, které se vydává podle zvláštních předpisů (stavební zákon). Souhlas s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu pozbývá platnosti uplynutím 3 let ode dne jeho oznámení žadateli, nestal-li se podkladem pro řízení podle zvláštních právních předpisů. Osoba, které svědčí oprávnění k záměru, pro který byl vydán souhlas s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu, je povinna za odňatou zemědělskou půdu zaplatit **odvod** ve výši stanovené podle přílohy k tomuto zákonu. O výši odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu rozhodne orgán ochrany zemědělského půdního fondu podle přílohy k tomuto zákonu po zahájení realizace záměru. Odvody za zemědělskou půdu trvale odňatou ze zemědělského půdního fondu se platí jednorázově. Odvody za zemědělskou půdu dočasně odňatou ze zemědělského půdního fondu se platí každoročně až do doby ukončení rekultivace podle schváleného plánu. Ukončení rekultivace potvrdí na základě šetření v terénu orgán

ochrany zemědělského půdního fondu, který vydal souhlas s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu. Je-li zemědělská půda trvale odňata ze zemědělského půdního fondu pro těžbu nerostných surovin prováděnou ve stanoveném dobývacím prostoru a mají-li být dotčené pozemky po ukončení účelu odnětí rekultivovány podle schváleného plánu rekultivace zalesněním či zřízením vodní plochy, odvody se platí jako u dočasného odnětí.

6.4. Ochrana pozemků určených k plnění funkce lesa

Podle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), jsou **pozemky určené k plnění funkcí lesa** nejen lesní pozemky (pozemky s lesními porosty, plochy s lesní porosty odstraněnými za účelem obnovy, lesní průseky a nebezpečné lesní cesty), ale i nelesní pozemky zahrnující zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace, s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství.

Podle tohoto zákona je využití pozemků určených k plnění funkcí lesa k jiným účelům zakázáno. O výjimce z tohoto zákazu může rozhodnout orgán státní správy lesů na základě žádosti vlastníka lesního pozemku nebo ve veřejném zájmu. Uvolnění pozemků pro jiné využití je **odnětím pozemků k plnění funkcí lesa** a povoluje se rozhodnutím. V případě výhradních ložisek, k jejichž dobývání se stanovují dobývací prostory, musí už návrhy na stanovení dobývacích prostorů obsahovat vyhodnocení předpokládaných důsledků navrhovaného řešení a způsob následné rekultivace.

Odnětí může být **trvalé** nebo **dočasné**. Trvalým se rozumí trvalá změna využití pozemků, dočasným se pozemek uvolňuje pro jiné účely na dobu uvedenou v rozhodnutí o odnětí. Rozhodnutím o odnětí se rovněž schvaluje **plán rekultivace**.

Žádost o odnětí se podává orgánu státní správy lesů, v jehož území se dotčené pozemky nebo jejich převážná část nacházejí, a tím je obecní úřad obcí s rozšířenou působností (do výměry 1 ha), nebo kraj (o výměře 1 ha a více). Pokud orgán státní správy lesů nerozhodne jinak, zaniká platnost rozhodnutí o odnětí a pozemek se vrací k plnění funkcí lesa uplynutím lhůty, na kterou bylo rozhodnutí vydáno, nebo nebude-li do dvou let od právní moci rozhodnutí započato s využíváním pozemku k účelu, pro který bylo rozhodnutí vydáno. Žadatel, jemuž bylo povoleno trvalé nebo dočasné odnětí, je povinen zaplatit **poplatek** za odnětí. Poplatek za trvalé odnětí se platí jednorázově, poplatek za dočasné odnětí se platí každoročně podle sazby stanovené pro první poplatek.

6.5. Ochrana povrchových a podzemních vod

Dobývání nerostů bývá velmi často spojeno s ovlivněním **vodních útvarů povrchových i podzemních vod**. Jejich ochrana je zajištěna zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví a nejsou součástí ani příslušenstvím pozemku, na němž nebo pod nímž se vyskytují.

Obecně lze bez povolení nebo souhlasu vodoprávního úřadu odebírat povrchové vody nebo s nimi jinak nakládat pro vlastní potřebu, není-li k tomu třeba zvláštního technického zařízení. Povolení nebo souhlasu vodoprávního úřadu rovněž není třeba k zachycování povrchových vod jednoduchými zařízeními na jednotlivých pozemcích a stavbách nebo ke změně přirozeného odtoku vod za účelem jejich ochrany před škodlivými účinky těchto vod. Při tomto **obecném nakládání s povrchovými vodami** se však nesmí ohrožovat jakost nebo zdravotní nezávadnost vod, narušovat přírodní prostředí, zhoršovat odtokové poměry, poškozovat břehy, vodní díla a zařízení, zařízení pro chov ryb a porušovat práva a právem chráněné zájmy jiných. V ostatních případech je pro jakékoli jiné nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami potřeba **povolení či souhlas vodoprávního úřadu**. V případě těžby nerostů se typicky může jednat o povolení k čerpání podzemních vod za

účelem snižování jejich hladiny, pokud se tedy nejedná o čerpání důlních vod. Povolení k nakládání s vodami bývá zpravidla spojeno s výstavbou vodních děl, které k nakládání s vodami slouží. K jejich výstavbě je vyžadováno **stavební povolení vodoprávního úřadu**, který vykonává působnost speciálního stavebního úřadu.

Zvláštní kategorií vod jsou **důlní vody**. Podle zákona č. 44/1988 Sb. jsou důlními vodami všechny podzemní, povrchové a srážkové vody, které vnikly do hlubinných nebo povrchových důlních prostorů bez ohledu na to, zda se tak stalo průsakem nebo gravitací z nadloží, podloží nebo boku nebo prostým vtékáním srážkové vody, a to až do jejich spojení s jinými stálými povrchovými nebo podzemními vodami. Vodní zákon se na ně nevztahuje v případech, které jsou upraveny zákonem č. 44/1988 Sb. Jedná se například o právo organizace vykonávající hornickou činnost bezúplatně užívat důlní vody pro vlastní potřebu.

6.6. Posuzování vlivů na životní prostředí

V souladu s právem Evropské unie platí v České republice zákon upravující **posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví**, a to zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí). V tomto zákoně jsou vymezené záměry a koncepce, jejichž provedení by mohlo závažně ovlivnit životní prostředí, a které proto podléhají posuzování vlivů na životní prostředí.

Zákon podrobně definuje **typy záměrů**, které mají být podrobeny posuzování. Obecně lze tuto definici zjednodušit tak, že posouzení vlivů záměru na životní prostředí vždy podléhají záměry uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v kategorii I a změny těchto záměrů, pokud změna záměru vlastní kapacitou nebo rozsahem dosáhne příslušné limitní hodnoty. Posuzování mohou podléhat rovněž změny záměru uvedeného v příloze č. 1 k tomuto zákonu v kategorii I nedosahující limitní hodnoty a záměry uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu v kategorii II, pokud se tak stanoví ve zjišťovacím řízení.

Dobývání nerostů je v příloze č. 1 zákona upraveno v několika typech záměrů, podmínkám nerostného bohatství Ústeckého kraje nejvíce odpovídají záměry č. 79 a 81. Záměrem č. 79 je stanovení dobývacího prostoru pro povrchovou těžbu a povrchová těžba. V kategorii I (vždy podléhá posouzení) je stanovení dobývacího prostoru a v něm navržená povrchová těžba nerostných surovin na ploše od 25 ha nebo s kapacitou navržené povrchové těžby od 1 mil. t/rok. V kategorii II (nutnost posouzení se stanoví ve zjišťovacím řízení) je povrchová těžba nerostných surovin na ploše od 5 ha nebo s kapacitou od 10 tis. t/rok. Záměrem č. 81 je stanovení dobývacího prostoru a v něm navržená hlubinná těžba, a hlubinná těžba. Tento záměr spadá do kategorie II. Z výše uvedeného je zřejmé, že dobývání nerostů povrchovým způsobem, s výjimkou malých těžeben nevyhrazených nerostů, a dobývání nerostů hlubinným způsobem vždy minimálně podléhá zjišťovacímu řízení. Pro účely zjišťovacího řízení se pak zpracovává tzv. oznámení, což je jakási jednodušší forma dokumentace o hodnocení vlivů záměru na životní prostředí, ve které se však již musí vyhodnotit stav jednotlivých složek životního prostředí a vliv záměru na ně. Lze tedy konstatovat, že posouzení vlivů na životní prostředí podle tohoto zákona je v procesu povolení těžby nerostů prvním a zároveň nevyhnutelným krokem, ve kterém jsou vyhodnoceny všechny relevantní dopady zamýšlené těžby na jednotlivé složky životního prostředí i na veřejné zdraví. Na základě posouzení jsou pak upřesněny další navazující procesní kroky, které vyplývají z příslušných právních předpisů stanovených na ochranu jednotlivých složek životního prostředí.

6.7. Ekologické škody vzniklé před privatizací státních hnědouhelných podniků

V souladu se zákonem č. 44/1988 Sb. jsou sanace a rekultivace území dotčeného dobýváním výhradních ložisek hrazeny z tzv. **finanční rezervy**, kterou jsou povinny vytvářet těžební organizace.

Finanční rezerva na sanaci a rekultivaci se vytváří průběžně po celou životnost těžby formou tzv. měrného zatížení těžebního vyhrazeného nerostu, tj. z každé vytěžené tuny nerostu se odvádí určitá finanční částka. Přitom celková tvorba finanční rezervy musí odpovídat celkové výši nákladů potřebných na provedení sanace a rekultivace. Podle horního zákona se finanční rezervy na našem území tvoří od účinnosti zákona č. 541/1991 Sb., tj. od 20. prosince 1991. Mechanismus tvorby (§ 37a horního zákona) a požadavek rekultivace se do zákona dostal zákonem č. 168/1993 Sb., s účinností od 22. června 1993. Do té doby byly sanace a rekultivace financovány přímo státem ze státního rozpočtu, neboť těžbu vykonávaly státní podniky. V roce 1993 však došlo k privatizaci hnědouhelných státních podniků a privatizované podniky od státu převzaly nejen těžební lokality, ale rozsáhlá území určená k rekultivaci, na něž ještě nově vzniklé podniky nemohly mít vytvořenou potřebnou finanční rezervu. V rámci privatizačních projektů nebyla žádným způsobem řešena kompenzace nevytvořené finanční rezervy na sanaci a rekultivaci a v důsledku toho vzniklo manko v tvorbě finanční rezervy odpovídající období od zahájení těžby do privatizace hnědouhelných státních podniků. Tyto dluhy minulosti byly později označeny jako tzv. ekologické škody. Novelou zákona č. 44/1988 Sb. bylo těžebními organizacím uložena povinnost vytvořit finanční rezervu na plný objem nejpozději do konce životnosti dolu nebo lomu. Společnosti nově vzniklé k 1. lednu 1994 v rámci velké privatizace musely tedy finanční rezervu vytvářet nejen na sanaci a rekultivaci území, které samy narušily svou vlastní hornickou činností po roce 1994, ale i na sanaci a rekultivaci území, které bylo postiženo hornickou činností jejich právních předchůdců před rokem 1994.

Česká vláda, vědoma si této skutečnosti a naléhavé potřeby **řešení ekologických škod** po těžbě hnědého uhlí, přijala dne 16. ledna 2002 na svém výjezdním zasedání v Ústí nad Labem usnesení č. 50, v němž odsouhlasila postupné vyčlenění částky **15 mld. Kč** z privatizačních výnosů jako účast státu na nákladech revitalizace krajiny narušené těžební činností státních hnědouhelných podniků ve vymezeném území Ústeckého kraje. Dne 20. února 2002 přijala česká vláda usnesení č. 189, kterým toto vymezené území rozšířila o Karlovarský kraj. Následovalo přijetí dalšího klíčového usnesení č. 272 ze dne 18. března 2002, v němž vláda blíže definovala, co se rozumí ekologickou škodou a jaké práce k jejímu odstranění jsou z těchto prostředků financovatelné. Zde je potřeba zdůraznit, že rozhodnutí vlády předcházelo zpracování několika podkladových studií, které vyčíslily finanční objem těchto ekologických škod na více než vládou alokovaných 15 mld. Kč. Zároveň byly v těchto studiích ekologické škody chápány ve smyslu kompenzace nevytvořené finanční rezervy do roku 1994, která má velice přesné účelové využití pouze na provedení sanace a rekultivaci území. Uvedené rozhodnutí vlády, kterým se vymezila konkrétní finanční částka, je potřeba chápat jako politické a do jisté míry kompromisní rozhodnutí, které neodpovídalo výši ekologických škod vypočtené v podkladových materiálech. Kromě toho, usnesením vlády byly do financovatelných prací zahrnuty nejen práce spočívající v zákonem požadované sanaci a rekultivaci území, ale i druhy prací, které mají již revitalizační charakter a z finanční rezervy se nemohou hradit. Důsledky obou těchto skutečností se časem projeví nedostatkem finančních prostředků, a to zejména v souvislosti se zvyšujícím se tlakem místních i regionálních samospráv na akceleraci realizace jejich revitalizačních projektů. V roce 2017 proto vláda na svém jednání dne 4. září usnesením č. 625 schválila navýšení finančních prostředků o částku 3 mld. Kč na celkových **18 mld. Kč**. V roce 2019 pak vláda na svém jednání dne 10. června usnesením č. 403 schválila nadále využívat finanční prostředky určené na odstranění ekologických škod vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji pouze na projekty zajišťující **revitalizaci** a **resocializaci** předmětných území. Od té doby proto z programu již nejsou financovány sanace a rekultivace území.

Aby se předešlo nekoordinovanému a nekonceptnímu čerpání finančních prostředků, nechal si v roce 2003 Fond národního majetku, který spravoval privatizační výnosy a měl tak v gesci i program řešení ekologických škod, zpracovat studii **„Koncepte řešení ekologických škod** vzniklých před privatizací hnědouhelných těžebních společností v Ústeckém a Karlovarském kraji“. Koncepte v prvé

řadě jasně vymezila rozsah území, které spadá do působnosti vládního usnesení č. 272/2002. Dále přesně definovala jednotlivá rekultivační a revitalizační opatření v obou podkrušnohorských pánvích a kvantifikovala potřebné finanční náklady na jejich realizaci. Koncepce byla v dalších letech čtyřikrát aktualizována, naposledy v roce 2021. Od roku 2003 do současné doby bylo z programu řešení ekologických škod realizováno již 273 projektů o finančním objemu 13,7 mld. Kč. Větší část z těchto prostředků byly investována do sanací a rekultivací, menší část pak do revitalizačních projektů. Z významnějších projektů sanací a rekultivací je možné zmínit například jezero Most poblíž města Most, které vzniklo zatopením zbytkové jámy bývalého hnědouhelného lomu, a to za významného přispění z programu řešení ekologických škod. Mezi dosud podpořenými revitalizačními projekty dominují pak projekty přípravy území pro výstavbu rodinných domů (budování páteřních inženýrských sítí), obnova komunikací, obnova cyklostezek nebo ploch pro sportování. V programu stále ještě zbývají volné finanční prostředky ve výši 4,3 mld. Kč. Předpokládá se, že program bude fungovat dalších 8 až 10 let s tím, že finanční prostředky musí být využívány výlučně na projekty revitalizačního charakteru.

7. AKTUÁLNÍ STAV TĚŽBNÍCH AKTIVIT A PERSPEKTIVA DALŠÍ TĚŽBY

Mezi nejvýznamnější aktivní těžební aktivity v Ústeckém kraji patří **těžba hnědého uhlí**. Ta probíhá na čtyřech povrchových dolech a je zajišťována dvěma skupinami těžebních organizací. Skupina ČEZ, která je z většinové části vlastněná českým státem, provozuje skrze svou dceřinou společnost Severočeské doly, a. s., lom Libouš mezi Kadaní a Chomutovem s roční těžbou kolem 13,5 mil. t hnědého uhlí a lom Bílina u města Bílina s roční těžbou kolem 10 mil. t hnědého uhlí². Skupina Sev.en Energy, která má soukromého vlastníka, provozuje přes dceřinou společnost Severní energetická, a. s., lom ČSA pod Krušnými horami, a přes dceřinou společnost Vršanská uhelná, a. s., lom Vršany mezi městy Most a Jirkov. Roční produkce na obou lomech je asi 11,5 mil. t hnědého uhlí³. Ze všech čtyř provozovaných lomů má nejkratší životnost lom ČSA, kde se těžba předpokládá do roku 2024. Další postup lomu je omezen hranicí tzv. územně ekologických limitů těžby, kterou stanovila vláda České republiky v roce 1991 a svým usnesením č. 827 ze dne 19. října 2015 tyto limity ponechala v platnosti [3]. Za touto hranicí se však nachází zásoby vysoce kvalitního hnědého uhlí, které se odhadují až na dalších 100 let. Lom Vršany je nejmladší hnědouhelný lom v České republice. Jeho uhelné zásoby mají nejdelší životnost. Těžba se zde předpokládá do roku 2050⁴. Lom Libouš má perspektivu těžby do roku 2038 až 2040, v závislosti na roční těžbě. Lom Bílina má uhelné zásoby s životností podobnou jako lom Vršany.

V Ústeckém kraji se nachází rovněž **rezervní lokality hnědého uhlí**, které byly historicky vytipovány jako výhledové pro případné využití v budoucnosti, eventuálně pro případ vážných energetických krizí. Jedná se o lokality Bylany, Záhořany a Podlesice – Veliká Ves. Celkově tyto rezervní lokality mohou představovat cca 450 mil. tun vytěžitelných zásob uhlí, ale jde o méně výhřevné uhlí [3]. Ve smyslu usnesení vlády č. 827 z roku 2015 lze za rezervní zásoby považovat i zásoby vysoce výhřevného uhlí z lomu ČSA za hranicí územně ekologických limitů v celkové výši cca 750 mil. tun. Vzhledem k nepřemístitelnosti ložisek hnědého uhlí a vzhledem k jejich současnému i budoucímu významu pro energetickou bezpečnost České republiky je nutno striktně vyžadovat zákonnou ochranu těchto ložisek v rámci platné legislativy [3].

² <https://www.sdas.cz/tezime-kvalitni-uhli>

³ <https://www.7energy.com/cz/cinnosti/#tezba-a-rekultivace>

⁴ <https://www.7energy.com/cz/cinnosti/#tezba-a-rekultivace>

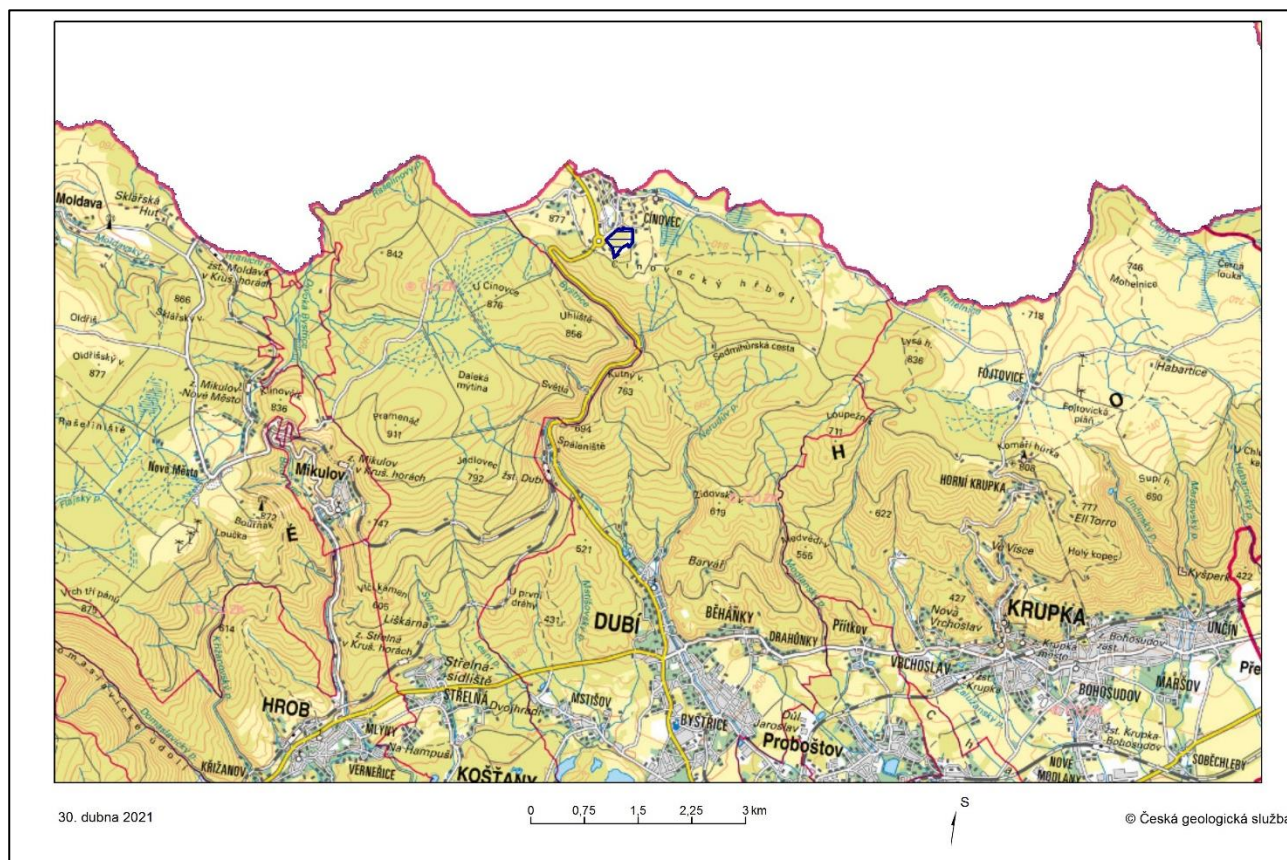
V souvislosti s vývojem uhelného hornictví v EU ustanovila vláda ČR jako svůj poradní orgán tzv. uhelnou komisi, která zvažovala různé varianty odchodu od hnědého uhlí, což se logicky promítne i do perspektivy hornictví v Ústeckém kraji. Finální rozhodnutí však vláda zatím neučinila.

Další těženou komoditou v Ústeckém kraji jsou **stavební suroviny** [4], a to stavební kámen a štěrkopísky. V roce 2018 se vytěžilo 3 447,9 tis. t stavebního kamene a 3 394,8 tis. t štěrkopísků. Významná je rovněž těžba jílovitých vápenců pro výrobu cementu a různých typů vápna. V roce 2018 jich bylo v Ústeckém kraji vytěženo 914 tis. t. Mezi další suroviny těžené v menších objemech, ale kvalitativně rovněž významné, patří například bentonit, kaolin pro výrobu porcelánu, kaolin pro papírenský průmysl, cihlářskou surovinu, pyroponosnou horninu, náhrady živců, oxihumolit, kámen pro hrubou a ušlechtilou kamenickou výrobu, kaolin pro keramický průmysl či jíly keramické nežáruvzdorné. Pro zachování kontinuity ročního objemu produkce stavebních surovin (zejména stavební kámen a štěrkopísky) je třeba zachovat vyváženost počtu využívaných ložisek, a tudíž po ukončení postupně vytvořit územní předpoklady pro otvírku nových ložisek náhradou za postupně dotěžované lokality [3].

V posledních letech se mediálně hojně diskutuje otázka obnovení těžby v Krušných horách, nikoliv však dříve těžených rudních surovin, ale tzv. **strategických rudních surovin**, mezi které patří například lithium či wolfram. Provádění průzkumu na ověření objemů a koncentrací, v jakých je daná surovina k dispozici, je jedním z hlavních záměrů České republiky v oblasti superstrategických/kritických surovin EU [3].

V letech 2014 až 2015 probíhalo posuzování vlivů na životní prostředí pro záměru „**Stanovení dobývacího prostoru Cínovec I a následná hornická činnost na ložisku Cínovec-odkaliště**“⁵. Předmětem posuzování bylo stanovení dobývacího prostoru Cínovec I na výhradním ložisku lithiové rudy Cínovec – odkaliště a následné provádění hornické činnosti na tomto ložisku. Prostor odkaliště vznikl jako deponie původně nevyužité části suroviny naplavované z úpravny rudy v bývalém areálu rudných dolů Cínovec. Provoz zde byl ukončen v roce 1990, kdy proběhla likvidace dolu a rekultivace hlušinových hald a odkaliště. Hlavní a zatím jedinou užitkovou složkou na ložisku je lithium, které je vázáno na slídové minerály skupiny cinvalditu a je získatelné metodou plavení a třídění za mokra s následnou elektromagnetickou separací. Posuzování skončilo vydáním souhlasného stanoviska k záměru. Na základě toho byl v roce 2016 stanoven dobývací prostor Cínovec I. Otvírka ložiska byla zahájena v roce 2019.

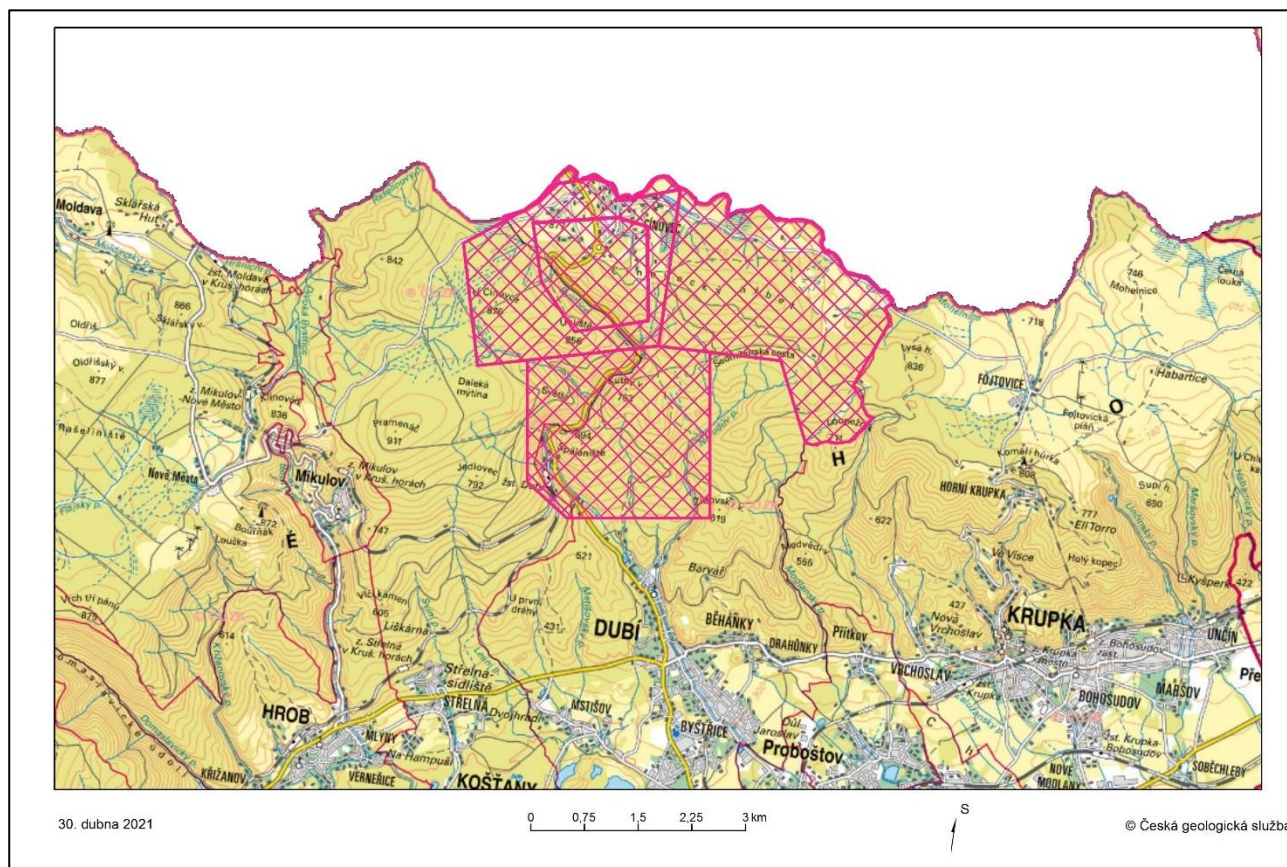
⁵ https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP439?lang=cs

Dobývací prostor Cínovec I [<https://mapy.geology.cz/suris/>]

V oblasti Cínovce jsou v současnosti dále stanoveny celkem čtyři průzkumná území zaměřená na lithiovou rudu, cín-wolframovou rudu a stopové a vzácné prvky. Rozhodnutí byla vydána v letech 2010 až 2017 s platností do let 2021 až 2023, a to pro společnost, v níž má většinový vlastnický podíl český stát. Dne 20. dubna 2021 byl v informačním systému EIA zaevidován záměr „**DP a POPD Cínovec - stanovení dobývacího prostoru a vydobytí části zásob Li-Sn-W rud hlubinnou dobývací metodou**“⁶. V závislosti na výsledku posuzování vlivů na životní prostředí může být v budoucnosti rovněž požádáno o stanovení dobývacího prostoru a o povolení hornické činnosti. Oznamovatel záměru je jak držitelem čtyř průzkumných území, tak má vydán předchozí souhlas pro stanovení dobývacího prostoru Cínovec II a Cínovec III.

⁶ https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP506?lang=cs

Průzkumná území Cínovec, Cínovec II, Cínovec III a Cínovec IV [<https://mapy.geology.cz/suris/>]

Dosud **provedené průzkumné práce** jsou v podaném oznámení záměru shrnuty následovně. V rámci stanovených průzkumných území byl v letech 2014 až 2018 proveden geologický průzkum v rozsahu 37 geologicko-průzkumných jádrových vrtů o celkové metráži 13 814,2 m. V roce 2018 byl proveden geotechnický průzkum, v rámci kterého bylo realizováno 5 geotechnických vrtů o celkové metráži 191 m a 5 geologicko-průzkumných vrtů o celkové délce 1 640 m. Získané vrtné jádro bylo analyticky zpracováno za účelem stanovení mineralogického a chemického složení, stanovení užitečných složek a byly provedeny geomechanické a geotechnické zkoušky. Na tomto základě byly pro ložisko Cínovec zpracovány tři řádné výpočty zásob a byly získány předchozí souhlasy pro stanovení dobývacích prostorů. Předmětem oznámeného záměru je nejen samotná těžba suroviny včetně její úpravy, ale výstavba navazujících zařízení na povrchu.

Podle podaného oznámení je předpokládaná výše roční těžby 1,8 mil. t rudy lithium - cín - wolfram. Celkem záměr počítá s vytěžením 38 mil. t rudy hlubinnou metodou v prvních 20 letech. Zvolenou dobývací metodou pro vydobytí části zásob je komorování a chodbicování. Prvotní úpravou rudy se rozumí drcení a mletí rudy na požadovanou frakci do 1 mm. Těžba počítá s výstavbou povrchového areálu hlavního důlního závodu v lokalitě Sedmihůrky a související infrastrukturou. Vytěžená surovina bude dopravována do zpracovatelského komplexu pro další úpravu rudy produktovodem. V rámci výstavby úpravárenského komplexu je uvažována lokalita bývalého dolu Kohinoor ve vzdálenosti 20,4 km povrchového areálu dolu, případně lokalita bývalé výsypky Lesní brána v Pozorci. Produktovod a úpravárenský komplex budou s ohledem na zcela odlišný charakter činnosti a také možných dopadů na životní prostředí posouzeny samostatným procesem EIA. Odlesnění a skrývka lesní půdy bude provedena v ploše cca 14,4 ha. Skrývka bude provedena v mocnosti 0,2 m. To reprezentuje kubaturu 29 000 m³ půdy, které budou dočasně a separátně deponovány v prostoru odvalu nebo na některé z nezastavěných ploch hlavního důlního závodu. Využity budou plně k rekultivaci odvalu, nebo částečně k rekultivaci plochy po dočasném odvalu.

Základní metodou získávání cinvalditového koncentrátu je vysoko – intenzivní mokrá magnetická separace a základní metodou jeho následného zpracování je alkalické tavení za přítomnosti reagentů síranu sodného (glauberova sůl), síranu vápenatého (sádrovec) a vápence a následné vodní loužení, filtrace a rafinace.

8. ORGANIZACE BÁŇSKÉ SPRÁVY V ČESKÉ REPUBLICE

Státní báňská správa je tvořena Českým báňským úřadem a osmi obvodními báňskými úřady⁷. Český báňský úřad je ústředním orgánem státní správy se sídlem v Praze. V jeho čele stojí předseda, kterého jmenuje a odvolává vláda. Na území Ústeckého kraje působí Obvodní báňský úřad pro území kraje Ústeckého, se sídlem v Mostě.

Orgány státní báňské správy provádějí především vrchní dozor, a to zejména nad hornickou činností, činností prováděnou hornickým způsobem, požární ochranou v podzemí, dodržováním pracovních podmínek v hornických organizacích, nakládáním s výbušninami, nakládáním s těžebním odpadem, a zajišťováním bezpečného stavu podzemních objektů [5].

Orgány státní báňské správy kontrolují, zda organizace vykonávají tyto činnosti v souladu se zákonem č. 44/1988 Sb., zákonem č. 61/1988 Sb. a právními předpisy vydanými na jejich základě. Do působnosti orgánů státní báňské správy patří také např. stanovování dobývacích prostorů, vydávání povolení/oprávnění k hornické činnosti, činnosti prováděné hornickým způsobem a k nakládání s výbušninami, ověřování odborné způsobilosti a vydávání příslušných osvědčení a průkazů, vedení evidencí či správa úhrad z dobývacích prostor a z vydobytých nerostů [5].

Úkoly orgánů státní báňské správy na úseku vrchního dozoru vykonává Český báňský úřad ústředními báňskými inspektory a obvodní báňské úřady obvodními báňskými inspektory.

Výše popsaná **organizace státní báňské správy** existuje v České republice od roku 1988, kdy byl vydán nový federální zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, a zákon České národní rady č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě. Historie báňské správy v českých zemích však sahá až do středověku, kdy byly objeveny první zmínky o horních úřednících, kteří hájili zájmy panovníka ve vztahu k těžařům [6]. Velice podrobně zpracovanou historii české báňské správy [6] lze zjednodušeně shrnout následovně. Od 14. století až do 18. století fungovala v Čechách struktura regionálních horních úřadů první instance, na jejímž vrcholu stál Úřad nejvyššího mincmistra a hormistra. V roce 1783 pak byla josefinskými reformami oddělena soudní pravomoc od báňských úřadů a došlo ke zrušení Úřadu nejvyššího mincmistra a hormistra. Roku 1812 byla vytvořena struktura báňských úřadů s dvěma vrchními horními úřady v Jáchymově a Příbrami, kterým byly podřízeny úřady v jednotlivých revírech. Ta fungovala až do poloviny 19. století. Od poloviny 19. století se vytvářela trojstupňová soustava báňské správy, od roku 1871 fungující tak, že nejnižší instanci tvořily revírní báňské úřady, jim byla nadřizena báňská hejtmanství a soustava byla zastřešena příslušným ministerstvem. Tento způsob organizace převzalo i nově vznikající Československo v roce 1918. V roce 1954 byla zrušena báňská hejtmanství a revírní báňské úřady byly přeměněny na obvodní báňské úřady. Vrchním orgánem se stal Ústřední báňský úřad. V dalších letech pak docházelo zejména k rozšiřování pravomocí orgánů státní báňské správy. V roce 1972 pak byla zavedena soustava devíti obvodních báňských úřadů, z nichž jeden měl sídlo v Mostě. Tato soustava pak byla převzata i novým zákonem č. 61/1988 Sb., který platí do současnosti.

⁷ <http://cbusbs.cz/cs/h-ouradu>

9. ZÁVĚR

Ústecký kraj je v rámci České republiky jedním z nejvýznamnějších krajů z pohledu nerostných surovin. Významná jsou zejména ložiska hnědého uhlí, která představují naprostou většinu zásob této suroviny v České republice. Z dalších surovin jsou významná také ložiska jílu, kaolínu, písků a štěrkopísků. Hornictví má v kraji velmi dlouhou tradici, a to jak v oblasti dobývání hnědého uhlí v pánevní části regionu pod Krušnými horami, tak v oblasti rudného dobývání v Krušných horách. Zatímco hnědouhelné hornictví je zde stále aktivní a má perspektivu na minimálně další dvě desetiletí, rudné hornictví zde skončilo na konci minulého století. Přesto se Krušné hory v poslední době stávají znovu předmětem zájmu, a to v souvislosti se zvyšující se poptávkou po strategických či vzácných nerostech, které jsou ve zdejších rudách obsaženy.

10. REFERENCE

1. Územně analytické podklady Ústeckého kraje, 4. úplná aktualizace – 2017 (dostupné on-line: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemne-analyticke-podklady/>).
2. Surovinové zdroje České republiky. Nerostné suroviny 2020. Česká geologická služba, listopad 2020 (dostupné on-line: <http://www.geology.cz/extranet/publikace/online/>).
3. Surovinová politika České republiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů. Ministerstvo průmyslu a obchodu, únor 2017 (dostupné on-line: <https://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/surovinova-politika/statni-surovinova-politika-nerostne-suroviny-v-cr/nova-surovinova-politika-v-oblasti-nerostnych-surovin-a-jejich-zdroju---mpo-2017--229820/>).
4. Zpráva o životním prostředí v Ústeckém kraji 2018 (dostupné on-line: https://issar.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/07/Ustecky_2018_Prumysl.pdf).
5. Zpráva o činnosti Českého báňského úřadu a obvodních báňských úřadů za rok 2019 (dostupné on-line: http://www.cbubs.cz/images/Zprava_o_cinnosti_SBS_za_rok_2019.pdf).
6. Urbanec, V.: Z historie státní báňské správy v českých zemích. Uhlí, rudy a geologický průzkum, 2/2020, str. 18 – 20.

Použité právní předpisy

1. Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, (horní zákon), ve znění zákona č. 88/2021 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-44>)
2. Zákon ČNR č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zákona č. 609/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-61>)
3. Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a o Českém geologickém úřadu, ve znění zákona č. 225/2017 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-62>)
4. Vyhláška Českého báňského úřadu č. 104/1988 Sb., o hospodárném využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění vyhlášky č. 299/2005 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1988-104>)
5. Vyhláška Českého báňského úřadu č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech, ve znění vyhlášky č. 351/2000 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-172>)
6. Vyhláška Českého báňského úřadu č. 175/1992 Sb., o podmínkách využívání ložisek nevyhrazených nerostů, ve znění vyhlášky č. 298/2005 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-175>)
7. Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 544/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334>)
8. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění zákona č. 609/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>)
9. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění zákona č. 544/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>)
10. Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění zákona č. 403/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-100>)
11. Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 403/2020 Sb. (dostupné on-line: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>)